

Nemunas

Nr. 32
(305-746)

2010 m.
rugsejo 30 –
spalio 6 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Petras REPŠYS. Freska „Metų laikai“, krikštynų fragmentas.

Dailininkui Petrui REPŠIUI - 70

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

B. Letukaitė atsisveikindama vėl perdavė šokėjų linkėjimus ir padėkas puikiai Kauno publikai, kuri kiekvienais metais vis taip pat atkakliai mokosi šokio, tyrinėja jo besipiešiančias erdves ir kintančias taisyklės. Tai, kad mažoje ir nepatogioje mūsų miesto salėje šoka meistrai – daugybės darbščių žmonių nuopelnas. Tikékimės, kad jiems visiems galėsime paspausti rankas kitų metų festivalio jubiliejaus proga. Net sunku įsivaizduoti, kas tam galėtų sutrukdyti, – taip mes su festivaliu atsisveikiname pernai. Ir, žinoma, nenutinkame neko tokio ypatingo, kad jis būtų galėjęs pradinti. Festivalio žmonės kaip dirbo, taip ir tebedirba beveik neįmanomus darbus. Ir aišku, kad ne veltui. Net sunku įsivaizduoti, kas galėtų jiems nepavydėti paskutinio šokio spektaklio paženklintos pabaigos katarsio (tikrai ne per garsiai pasakyta). Festivalio direktoriė Birutė Letukaitė visiems dėkoju su ašaromis akysse, o koordinatorė Gintarė Masteikaitė pagaliau nušvito pergalina šypsena, nes viskas puikiai pavyko, visi žiūrovai tilpo į sales – žodžiu, festivalis įvyko.

Tiesa, šis tas naujo vis dėlto nukio. Pernai rašėme apie mažą ir nepatogią salę, o šiais metais net ištros neliko. Nei VDU, nei Didžioji Dramos teatro salė šokui šiuo metu visiškai netinkamos. Todėl, pasak G. Masteikaitės, kad būtų sukurtos naujos erdvės, teko pademonstruoti tikrai nepaprastus kūrybinius sugebėjimus. Badas visada skatina kūrybiškumą. O šokti, pasirodo, galima beveik visur – pradedant verslo centru, paveikslų galerija ir baigiant aplieštu fabriku ar net galerijos sienomis, jei tik yra labai sunkiai dirbtini nusiteikusiu žmonių. Sales juk teko sukurti iš nieko.

Šių metų festivalis savo plakatuose sukeitė vaikščiojimo plokštumas. Vertikalės ir horizontalės tarp vienareikšmės ir labai paslankios. Panašiai šokyje persimaišė tai, kas galima, bet nebūtina, o kas būtina – lyg ir neprivaloma. Nors šokio festivalius lankome jau dviešimtmetį, vis tiek jų evoliucija panašėsi į šuolius nei į tolygų kitių. Pavyzdžiu, šiais metais mes staiga iluoktelėjome į nuogu kūno šokyje toleravimo ir savinimosi laiką. Toleruoti jį mes jau lyg ir mokame, mažomis dozėmis buvome pratiniams ir anksčiau, tačiau savintis vis dar trūksta įgūdžių. Taip, kartais nuogas kūnas visiškai konceptualiai pateisinamas, yra galimas ar net būtinės dėl precizikos estetikos. Tačiau lygiai taip pat galima apsieiti ir be jo. Radikalumas kartais nužudo niuansas, trapias emocijas ir neleidžia išskleisti vaizduotei.

Atrodo, labiausiai tai buvo patiesinta lenkų šokėjo Mikolajaus Mikolajczyko spektaklyje „Laukiemas“. Nors iš pirmo žvilgsnio žvelgiant – kas gali būti banaliau už sielos nuogumo demonstravimą rodati nuogą kūną. Vis dėlto tai suveikia – aiškiai matėsi net generiliens repeticijos, kuri buvo skirta spaudai, metu. Daugybė kitų spektaklio prasmų, deja, praplaukė pro akis, todėl vėliau teko vengti repeticijų, kuriose esminiu festivalio komponentu nelieka.

Labai malonu, kai atvažiuoja ilgai lauktos, kantriai viliojtos žvaigždės ir pateisina visus lūkesčius. Šveicarių trupė „Alias“ su Guilherme Botelho pristatė premjerą, kuri tik dabar pradeda savo naujaji turų sezoną. „Soninis lietus“ sukeičia vertikalių ir horizontalių ribas, kuriuos tapo savotišku šio festivalio

„Auros“ ir Šv. Kristoforo kamerinio orkestro premjera „Lietaus reminiscencijos/Išplautas dangus“.

Šokio vertikalės ir horizontalės

20-ajam tarptautiniui modernaus šokio festivaliui pasibaigus

Guilherme Botelho/Alias. „Soninis lietus“.

simboliu. Visą valandą trunkantis ir ne minutei nesiliaujantis šokėjų srautas scenoje kuria vis plūstancios ir neįšenkančios gyvybinės energijos išpūdį. O beveik persviečiamas spektaklio formas grynumas lengvai suklaidina žiūrovą, besivainintį jos paprastumu. Paprasčiausiai veiksmai – bėgimas, kritimas, vos junanti rankų ar galvos pasukimai – netokie jau lengvi scenoje, jei siekiam ypatingo efekto.

Vieno šokėjo sekimas kitu sudaro nenutrukstamą veiksmo grandinę, kuri tik akimirkai stabteli ar vos vos surya atsiraodus silpnam judesio disonansui. Ši kartą askezė ir energija kuria beveik transinę būseną. O ji visai puikiai išsiverčia ir be prasmisių kirčių: žmogaus evoliucija, veiksmų genezė... Dar vienas patvirtinimas, kad mene giliai pajusta bei puikiai sukonstruota forma pati sukuria ir turinį.

Visai nesibodėdami „sensorinį publikos dirginimą“, kaip vieną savo šokio filosofijos elementų, konstatuoja ir išpanų trupė „Provisional Danza“. Nežinia, kiek atminkyje išliks jų spektaklis „Neatsakin“; tačiau faktas – stebint spektaklį, jo fizinė raiška kelia didžiausią malonumą. Choreografinis piešinys tokis išskaidytas, kad scenoje sukuria beveik nesusilečiančius mikropasaulius. Ir tas žiūrovo negebėjimas vienu žvilgsniu aprėpti visą vaizdą, dalyvauti visame spektaklyje iš karto, sudaro nenuspėjamumo, savotiškos netekties atmosferą. Nuolat susipinantys veiksmai, trumpi monologai, žymintys gurmanišką požiūrį į pasaulį, atsietos

nuo bendro vaizdo, lyg pasimetusių mizanscenos kuria judrumo išpūdį. O šokio judeisai tarsi išslysta iš kalbos frazių, vėliau vėl į jas sugrižta.

Labai artimai teatrą su šokiu sieja jau pernai Kaune viešėjės, o šiemet naują spektaklį „Partrenkta žvėris“ pristatė Kaselio valstybinis teatras. Johannesa Wielandas – teatro vadovas ir choreografas – spektaklius pripildo unikalų pasaulio pajautimą žyminių formų ir meta-

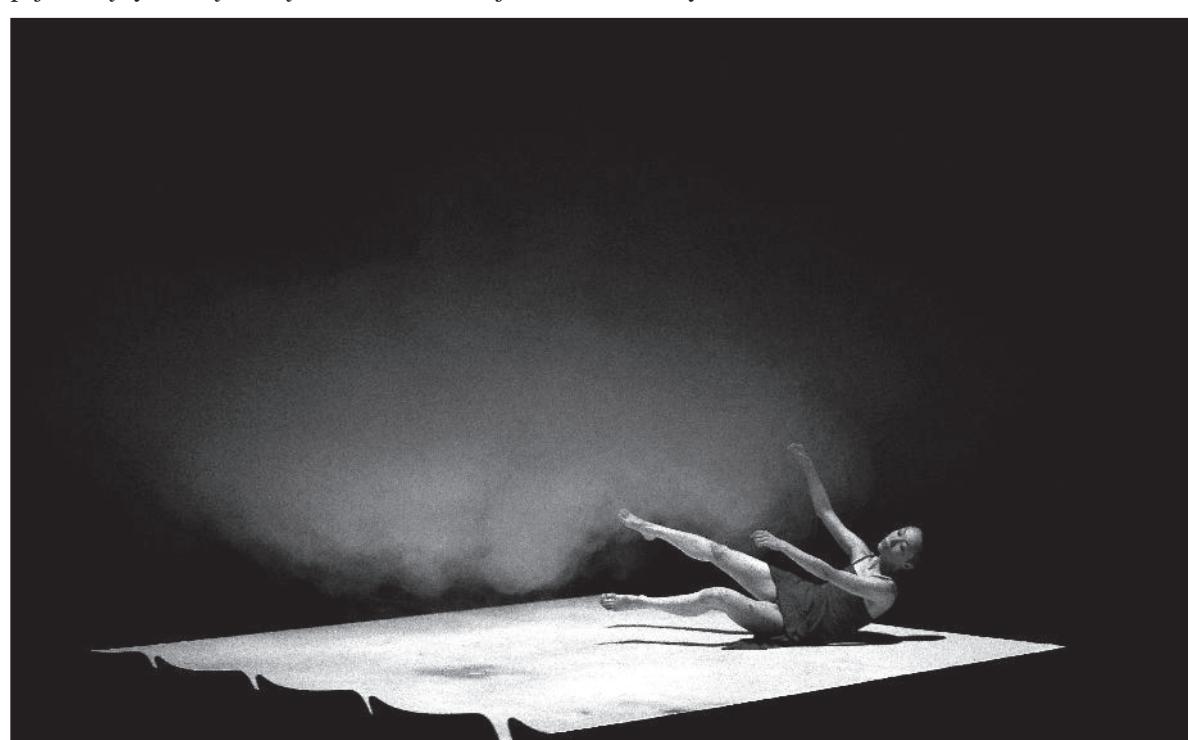
kėjai Yoko Higashino telieka sekti jomis ir papildyti. Šaltas ir sunkus, ilgam išliekantis išpūdis.

Trupė „Il Posto“ iš Italijos su sakofonininku ir kompozitoriumi Marco Castelli žadėjo renginį visam miestui. M. Žilinsko dailės galerijos sieną tapo vertikaliai scenai, todėl toks neiprastumas vertė nerimauti, ar eksperimentas neužgoš kitų, svarbesnių, spektaklio elementų. Tiesą sakant, išpūdis ant sienos buvo daug mažiau „alpinistinis“, nei galėjome manyti, o filmuojamo veiksma projekcija ant kitos sienos, kuri vertikalų vaizdą vėl vertė į horizontalų, net prano-ko lūkesčius.

Festivalio šeimininkai, šokio teatras „Aura“, šiai metais festivalių pradėjo ir tėsė savo premjeromis. Jų buvo net dvi. Pirmąją dieną, talkinami Šv. Kristoforo kamerinio orkestro, pristatė spektaklį „Lietaus reminiscencijos/Išplautas dangus“, kuriam muziką sukurė Gintaras Samsonas. Choreografė B. Letukaitė spektakliams pasirinko du pagrindinius principus: koliažinė struktūrą ir sąmoningą šokio bei muzikos jungties nesuderinamumą. Gali būti, kad būtent jos šiek tiek išblaškė spektaklių emocinį lauką, kuris neteko įtaigos, tačiau pateikė daug ieškojimų variacijų.

O „Auros“ ir Ispanijos menininkų duetas dvelktelėjo tikra anarchija. „Spektaklio kūrėjų valia rezisieriai, scenografių, muzikos kūrėjai, autoriai ir tekstu autoriai išleka anonimai“, todėl galime ramiai apsieiti be papildomų identifikacijų. Apleistame „Lituanikos“ fabrike iškurtą sceną suteikė kūrėjams visišką veiksmų laisvę – jie nesidrovėdami ja iš pasinaudojo. Spektaklis tiesiog išlūžo nuo formų, kurios dažnai atrodė gana primityvios, įvairovės. Gali būti, kad, kovoant dėl socialinės teisybės, tai nėra itin svarbu, tačiau anarchistų protesto akcija ir meno reiškinys galėtų turėti ir didesnį skirtumą. Ženkli ir simboliai, jau pabode štampai (vištės, besikapstančios tarp išbarstyti pinigų banknotų) gal ir suveikty gatvėje, tačiau scenoje... Spektaklis – kaip kardinalių manifestų, atsišaukimų ir žaliajų kapitalizmą išjukančių karikatūrų pilnas laikraštis.

Festivalio vadovė B. Letukaitė, suprasdama, jog tokia įvairi ir skirtinė programa negali nežadinti diskusijų ir nekurstyti prieštarungų nuomonų, kvietė aktyviausius žiūrovus pokalbiams. Dabar tai ne taip jau ir sunku padaryti. Reikia tiesiog užteiti, o gal susitiki virtualliai. Džiugu, kad festivalio komanda mus visus priima ne tik kaip lygiaverčius dalyvius, bet ir kaip kūrėjus. Ir mes visi tikrai vėl susitikime kitaip metais.

A.Iter S.essio. „Netekty. Sluoksniai“. Svetlanos BATUROS nuotraukos

Vladas KALVAITIS

Švedas norvegas

Ištrauka iš spaudai rengiamo novelijos romano „SRB dienoraštis“

Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS nuotrauka

20-oji diena

Su švedu norvegu susišnekame savitai, netradiciškai: šypsniais, žvilgsniais, mirksniais, gestais, mikima. Jis nemoka internacinalinės kalbos, aš – ne vieno žodžio skandinaviškai.

Dažniausiai susitinkame prausykloje. Švedas norvegas turškiasi keletą valandų per dieną. Ir jokiu būdu ne iš beatodairiškos meilės savo stambiam, nuodėmingam kūnui. Jis šiaurėtis, pripratęs prie vėsesnio klimato. Barako šiluma kartais būna nepakeliamą. Vargša išmuša prakaitas, apsitraukia šlykščiai blizgia plėvėle, putoja, šunta pažastys ir kojos.

Švedas norvegas pats skurdžiausias kalnys *bure*. Kalnys elgeta. Visi apdarai palaikiai, suplyše. Bušlatas ankštas, prairęs, išsiplėjusi vata krinta kuokštai. Vatinės kelnes daugelyje vietų pradegintos. Ankščiau jas, matyt, mūvėjo koks nors nevala medkirtys. Veltiniai ilgi it geldos, užsirietusiomis nosimis, su pridygnsniuotais papildoma padais. Šimtasiūlės, kartūno kelnių ir palaidinukės, autų, rankšluosčio ir muilo jis neturi. Visiems atvykusiemis kalniam išduodami nauji drabužiai. Neabejotinai juos buvo gavęs ir švedas norvegas, bet tokiu atveju, lyg maitvanagiai suuodę grobi, tarsi iš po žemiu išdygsta lagerio dabitū šutvė su vienintelio pasiūlymu – „machniom“ (keiskimės). Jei atsisakysi „machnut“ – styrinės pusplikis. O autus, rankšluostį ir muilą, be abejo, nušviltę ilgapirščiai „urkos“ – smulkūs vaigiai, kurie pasiima viską, kas ne vijoje padėta.

Kai iš karcerio prižiūrėtojai navedė į baraką pasiimti patalynės, Šamilis ir kiti draugai suruošė ir, palydovams nematant, įbruko ryšliuką, kuriame jau čia, *bure*, aptikau dvi poras autų, naujų rankšluostį, pusę paklodės (gal kam nors prireiks!). Stebėtiną jų ižvalgumą ir nuovoką patvirtinėdūs ūkiško muilo gabalas. Sukriu siūlų jį supjausčiai į penkias dalis ir kiekvienu, suvyniojės paklodės skivytu, suslėpiu maišelyje, čiužinyje ir pagalvėje. Nesu aš iš tų kilnių žmonių grupės, kuri kitam atiduoda paskutinius marskinius, bet artimo meilės jausmas dar ne visai išblėsęs. Palyginęs save su švedu norvegu, jaučiuosi esąs turčius, Krezias. Sugraibau pagalvėje muilo gabala-

liuką, porą autų, rankšluostį ir pėdinu į prausyką, kurioje, plačiai mostaguodamas rankomis, šuntančias pažastis trina skandinavas. Bruku jam atneštus daiktus ir tikėdamasis, kad išmoks nors keletą rusiškų žodžių, primygintai kartoju:

- Zdecj – mylo... my-lo...
- Zdecj – polotence... po-lo-ten-ce...

- Zdecj – portianki... por-tian-ki...
Švedas norvegas bando šiaip, bando taip – žiojas, maigo, krutina lūpas, deda daug pastangų, bet negali ištarti nė vieno normalaus skiemens. Vien tik gailus mykimas, nykus inkštimas, beviltiški atodus, o prie viso to – idiotiška šypsenė. Aš irgi šypsaus. Bet mano šypsnyss graudus, ogus. Ne šypsnyss, o parodija... Velniai griebtu, gal jų abėcėlėj net tokius garsus nėra?! Iš kur man žinoti?..

Vis dėlto pyktelejės bandau jam paaškinti, kad visus šiuos daiktus reikia akyli saugoti, kuo toliau paslepsti nuo grobuoniškų akių, nes čia ne Švedija, ne Norvegija, kur gatvėje ar prie parduotuvės užmirštas lagaminas net apsamanoja, kol atsiranda užuomara šeimininkas.

Priblokštasis nesėkmės, nutylinu prie savo migio, mintydamas, kad kitą kartą reikės griebtis efektyvesnės metodologijos, jei noriu nors mažumėlę pramankštinti rambų švedo norvego liežuvį.

Panėvėžietis stipriai spusteli peti.

- Viską mačiau... Veltui nereisi iš kailio... Jis – kurčnebylys!

43-ioji diena

Kartkartémis dirsteliu į švedą norvegą. Jis tąsio kaip ir aš, kaip ir daugeliis, pakauši įrémęs į sieną, prisimerkes, sudėjęs rankas ant krūtinės. Žinoma, kai nemezga. Tas skandinavas man labai artimas. Nežinau kodel. Galbūt tolumoje praeityje kas nors iš proposenelių turėjo skandinaviško kraugo. Pažintis su Skandinavija prasidėjo prieš dešimtmetį (aišku – ne akis į aki), kai pirmoje gimnazijos klasėje dailutė, nedidukė geografijos mokytoja prieš pamoką kelių gimnazistų paprasė ant vinies, įkaltos virš lento, pakabinčius naujutėlaitį Europos žemėlapį. Mes, prikandę lūpas, spoksojome į jį kaip į nuostabiausią paveikslą. Žaliavo žemumos, tekėjo išsiraizgiosios mėlynos upės, geltonavo aukštumėlės, svytcė kalnynai. O kiek valstybių! Kiek miestų, pažy-

mėtų didesniais ir mažesniais rutuliukais! Lietuva visai mažytė, kaip pušies skuja. Mes, vienaukščio miestelio vaikiščiai, net neįsivaizdavome, kad Europa tokia didelė – nuo Uralo kalnų rytuose iki teliūskuojančio Atlanto vakaruose, grėsmingo ir banguojančio, ūkanoto, neleidusio „Lituanikai“ surasti kelio į savo tevynę.

Taciau nei išsidrabstęs vandenyne Britanijos salynas, nei Pirėnų pusiasalio griozdiškas, panašus į kerpe gumbas, nei Italijos madingas moteriškas aukštakulnis batas ne sujaudino taip, kaip Skandinavijos pusiasalio lūšies ar šuns šuolis nuo Šiaurės ašiglio į Europos vidurį. Neapskaičiavo lūšis savo galimybų, pritrūko jėgų, priduso, nusilpo, krito visu svoriu į prisiglaudė nugara prie Atlanto, įmerkusi snukutį į Baltiją, taip ir nespėjusi paciuoti Danijos. Žavėjo ir iki šiol tebežavi išsiraitę lyg unguriai fiorai, suspausti iš abiejų pusų statmenų uolų. Aš juos matau. Matau apšviestas uolų viršūmes, sunkų patjudosi vandenį apacijoje, kur tik retkarčiais išmunka vienas kitas saulės spinduliu ražas.

Miela man ši šiaurės egzotika. Mieli jos gyventojai. Ramūs, lėti, taurūs, užgrūdinti vėjų, pūgū ir šalčių. Drasūs ir kilnūs savo paprastumu, dvasiniu polēkiu, Solveigos meile, Pjero Giunto, Gestos Berlinigo žmogiškumu ir nuoširdumu, Knuto Hamsuno herojų didybe...

Kai pasilenku arčiau gultų krašto, mūsų živilgniai susitinka. Kits kitam mirktelim, nusiypsom. Nors jis visiškai negirdi, bet kai ką, suprantama, nesąmoningai iš mano pamokymu perėmė. Rankšluoščio niekur nepaleika. Vaikšto, guli ir miega persimetęs į per sprandą. Kaip šaliką. Pamiegink truktelį – iškart pajusi į plaštakos jégą. Bet garžiausiai prunkščiai pirtyje. Muilo gabaliuką saugo kaip savo aki. Šalia *réckos* nepasidės. Užsikiša už glaudžių, kad kas nors nenušvilptų. Išvairiausio plauko nenaudėliai iš jo tvyčiojasi, dergia, vadina nevala, kuotkelėjusiu meškinu, o didžiausios paniekos į apkalbų susilaukia, jo pomégis ardyti narplionę, o pastukui „gimdyti“ mezginį iš naujo. Kai kurie pašaipiai juokdamiesi numeta jam sunesiotas vilnones kojines, šalikus ar pirštines. Jis viskā išskalbia, išdžiovina prie krosnies. Dėl to mezginys kaskart vis ilgėja. Kaskart vis kitokie raštai, ornamentai.

Lageryje, o ypač *bure*, visiems ne pyragai, bet jam – kurčnebyliui – neduok, Dieve!

82-oji diena

Iš pat ryto prižiūrėtojas ilgai ir nemokškai aškino švedui norvegui, kad susirinktu savo mantą, pasuktinį numegztą megztinį ir visa kita, nes jo laukia nauja gyvenamoji vieta! Nepasakė, kur, bet kelione gali būti ilga. Skandinavas šito nesuprato, bet nusišypsojo, kai prižiūrėtojas tą patį išklojo latviui nuo Rundalės ir man. Tik daug trumpiu. Mūdu – ne kurčnebyliai.

84-oji diena

Vidunaktis. Gilus. Bedugnis. Juodo aksomo dangaus kupolas žvigiliuoja neregėtu ryškumu ir prielankumu.

Vangiai pradėjės nakties keliai, mieguistas, neprasmirkšėjės ménulis žioplai užklivo už aštrios, apledėjusios uolos briaunos ir skilo perpus. Gruoblėta nuolaužą, panaši į dvirankio pjūklo dantis, svytcėdam ir vartaliodamas nugarmėjo žemyn, o jis, išsigandęs ir sutrikes, šoktelėjo į viršų ir pakliuvės žvaigždžių tirštini dairosi į šalis, sniegynų platumose, kalnų griovose ir įdubose, šachtų statinių užkaboriuose ieškodamas savo antros pusės. Retkarčiai dirsteli į mūsus trejetą – stottingą kresnį latvį, švedą norvegą ir mane, lydimus mažakalbį, retapėdžio Kniubio, niekur niekada ne-skubančio prižiūrėtojo.

Prie tryliktos šachtos angliakasių barako Kniubis mosteli ranka latviui, o mums, švedui norvegui ir man, kinkeli galva: palükėkite čia, kol apgyvendinsiu šitą gyvą monumentą. Pasuka pusnyse prakastu siauru taku į dingsta.

Mes stovime vienas prieš kitą, senu ipročiu žiūrime kits kitam į akis ir šypsoms, pats laikas atsisveikinti. Švedas norvegas priglaudžia ranką prie krūtinės ir linktelį. Linkteliu ir aš. Iš mudviejų rankų iškrinta patalynės ryšuliai. Į mus įsistebeliją vis dar nuo patirtos nelaimės neatnagavęs ménulis, ir mes, nevalingai pavieki į žvilgsnio, puolam kits kitam į glėbi. Švedas norvegas spaudžia mane savo letenomis taip tvirtai, kad trata kaulai, o aš, įbedęs galvą į jo krūtinę, jaučiuosi tarsi glausčiaus ne prie jo, o prie kažkokio gauruoto meškino, ir ne tik prie jo vieno, o prie viso – į lūši ar šunį pañaus – Skandinavijos pusiasalio. Ménulis susiraukia, prisimerka, tarsi norėdamas perspėti – vyrai, baikit juokus, dar kas nors pamatys, ir jūsų emocijos gali būti klaidingai suprasitos, be to, ar girdite, užsitrenkė barako durys ir sucypė sniegas... Girdime, girdime, viskā girdime, kur čia negirdėsi. Čiumpare ryšulius, o aš dar ir savo aplamdytą kepurę, kuri nukrito, nublokšta apželusio švedo norvego smakro.

Kinkuojaime toliau į patį atkampliausią lagerio kraštą ir sustojame prie kampinio, paskutinėje eilėje į vėpūtinius išmukusio barako. Kniubis débteli į mane, aš suprantu, jog šitame pastate prasidės naujas gyvenimo lageryje tarpsnis.

– Eik! – pirmą kartą prabyla prižiūrėtojas. – Susirask brigadininką Slavinią.

Linkteliu švedui norvegui ir nustyrinu. Įdomu, kur jis dės? Į kokią koloną, kokią brigadą palydės Kniubis? Ant laiptelių sustoju, atsisiku. Dvi juodos, ménulio ap-

šviestos figūros linguoja lagerio centro link...

Tomis dviem létai judančiomis figūromis ir durų, kurias tuo praversi, girdždesiu būtų galima SRB dienoraštį ir baigtis, bet...

Bet dar tik ankstyvi išryčiai, dieนา toli gražu neprasdėjusi, tad jaučiuosi skolinges ir noriu iš ateities pasiskolinti vieną pusdienį, glaudžiai susietą su šita naktimi, situ daug kā mačiusi ménuliu...

85-oji diena

Apie švedą norvegą niekas nieko daugiau negirdėjo. Prapuolė lygi vandenį. Tikriausiai dar tą pačią naktį slapta kažkur išgabeno...

Po Stalino mirties, pavasario, balandžio mėnesio pradžios anksstyvą rytą, vos iéjus į devintos šachtos teritoriją, tarsi netycia prie šono prigludo kažkokis nepažištamas kalnys ir kyštelėjo ranką į bušlato kišenę. Ką jis tikėjosi rasti – nežinau. Bet dingo kaip kamparas, man net nespėjus prasisioti, jog duonos davinių pietums, kaip ir visi kiti, slepiu užantyje, o brangenybių su savimi nesinešioju, palieku barake spintelės stalčiuje, jei nori, ateik – dovanosi...

Per pietų pertrauką išmukau į uolienos atrinkimo galeriją ir atsiédau ant trinkos prie šilto radiatoriaus. Nepaisydamas nei sunkaus oro, nei amžinai tyvrančių dulkių, kurias suvalgai drauge su duona. Prisiminiau nereikšmingą rytmecio epizodėlį ir nevalingai brūkšteliu per kišenę. Kažkas yra. Gal šapeliš? Gal medžio atskala, panaši į degtuką? Ištraukiai kietai suvyniotą popieriaus ritinėlį. Vos kelios eilutes parašyto cheminiu rašalu, gražiai lygia rašysena, tik ne visai taisyklinga rusų kalba:

„Myla smylena, portianki snoce na, a polotenza visit u minia na samoj posiotnyj mesto. Use vesna. Slysu pojut ptisa, svetit luna. A ja jej i gavarit. Ty smatry ulybis drugu, kak ulybalasi tu nosiu i peredavaj spaciobu. Pust budit teplo jemy na serse.“ (Mūlas sumuiliantas, autai sunesioti, o rankšluostis kabos pačioj pagarbuiasijo vietoj. Jau pavasaris. Girždžiu, gieda paukščiai, šviečia ménulis. O aš jam ir sakau, tu žiūrek, nusišypsok draugui, kaip šypojo mėtą naktį, ir perduok jam ačiū. Tegul jam būna šilta krūtinėje.)

Ir viskas. Daugiau nieko. Nei pa-rašo, nei adreso, nei antspaudo.

Skaitau dar kartą, dar kartą ir imu kvatot. O kadangi aplink tuščia, tik gumine juosta, tik dulkės ir aš, kvaraju kaip pusprotis. Nesibaimindamas ir nesivaržydamas.

„Ak tu, apgavike! Ak tu, šunie! Ak tu, lūšie! Ak tu, gauruotas milžine! Ak tu, Skandinavijos pusiasali! Oi, oi, oi! Kaip tu visus apmoevi?! Visus tarybinius pinkertonius, holmsus ir zorges! Kaip juos vedžiojai už nosies? Apvyniojai aplink pirštą kaip didžiausius mulkius. Ak tu, švede norvege!“

Ir vėl leipstu iš juoko, draskydamas į mažiausius skutelius dryželių popieriaus, trypiu juos kojomis, kol pavirsta dulkėmis. O kas tu toks iš tikrųjų esi – taip ir nežinau: švedas ar norvegas? Argi tai svarbu?! Klauysis, kad ir kas tu būtum: „Tebūnie ir tau lengva ir šilta krūtinėje“...

Ar girdi tu mane?
Ti-kiuo-si...

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Vidmantas GUDAS**Paskutinis veiksmo filmų herojus**

paskiepytas sniego vakcinos
išmokytas tyliai išeiti
anksčiau nei pasibaigia kinas
ir ima dievop kilti raidės
einu per pažliugusį vilnių
o sniego tūtelės į veidą
lyg maltų kas dieviškom girnom
einu ir pats sau neatleidžiu
už tai kad gyvenimas tikras
už tai kad ne filmo herojus

vėsinantis šonkaulius ginklas
šyvakar ir vėl neiššovė

Paskutinė pasaka

dieną nyki. ir pats šiek tiek apspangęs
stebiu, kaip lapą prievertauja vėjas.
ir tabaluoją kojos pro atvertą langą –
pro jį iškrito cino kareivėlis.
iškrito – na ir kas? tokią juk fronte
seniau kasdien prikrisdavo bekojų...
pakreipčiau galvą, betgi horizontas
tada nubrėžtų ribą „žemė – rojus“.
ją brėžia ir dabar, tačiau įprato
nekreipti akys démesio į tai,
tik formas debesų (žalčiai, piratai)
tinklainė atpažista dar lengvai.
taip debesuota, kad, atrodo, liestas
dangus kreivais ir rašaluotais pirštais,
kieme supynės pasūpuoja nieką
ir girdisi, kaip gervės toly girgžda.
dieną nyki ir nykios visos mintys,
juo vėjo žaismas niekaip neišblaško.
toks paikas noras priekin pasislinkti

ir paskutinėj pasakoj padėti tašką.

Paskutinis susitikimas

iš ledinės nakties į rytą
sinusoidžių klampinančiais vingiais
keliauau pats savęs pasitiki
prie vitrinos kurioj atispindī
mano palto praplyšus rankovė
ir nuo sąžinės trupantis tinkas
su viltim kad dar nenuisiovė
liūdnas atvaizdas ten užrakintas

per senamiesčio venas ritmingai
užsikrētęs savim leukocitas
link vitrinos kurioj atispindī
pasiklydės pamisęs tas kitas
ir mačiau kad dar nenuisiovė
mano atvaizdas ten užrakintas
aš šypsijoaus ir jis man šypsijo
kai pasiūliau jam savajį ginklą

Paskutinis paburnojimas dievop

valtyje sėdi dievas
žuvys visai nekimba
švyti ir dugną siekia
masalu tapęs nimbas

vėjas kedena žilę
gomurių vynas glosto
viešpats matuoja gylį
upę perskelia mostu

upės dugne karosas
žiūri akis išpūtęs
virpa tarytum skrostų
viešpats seilėtom lūpom

šitaip nuo amžių pradžios
žemėje nieko naujo
negirdi vaikų maldos

tėvas atostogauja

Paskutinis prašymas pakartoti

nepailstančios priemiesčio gatvės
šaknimis susikibę žibintai
laka šunys iš balų vienatvę
peteliškėms plasnojant į mirtį
ir tarytum išsigaubia laikas

rodos viešpats prieš kirpdamas žirklėm
dar pasvarsto minutę gal reikia
tavęs kadre gyvenimo filmo

mintyse paprašai – „dublis antras“
laka šunys iš balų vienatvę
ir taip gera darkart išgyventi

šūvio garsą nutildantį gatvę

Paskutinė kelionė. Koma

pasiklydau nemoku ištrūkt labirintai per
tankūs o iš samanom sergančių sienų vis tiesiasi
rankos trūksta oro baisu žengti žingsnį nuklyst
ne ton pusén nes tik štieki pakaktų daugiau niekada nepabusti

tai mėgina per burną patekti vidun

pamirštieji

tie kuriuos laiko siūlai užadė apdangstė
rytojais
nešini vaizdiniais jie apspinta aplinkui
ropoja
ir iš naujo matau visa tai ką seniausiai
atminties trupiniai lyg iš dugno pakyla
pamiršęs paviršiun

ant supynių mergaitė akmuo jai atšokės į kaktą
nuo žaidimų aikštėlės išmokė daugiau
neprāsnekti
senas kiemsargis girtas ir velkantis skirdusių šluotą
jo sprendimas pavirst šviestuvu ir šiek tiek pasiūbuoti

ir galybė kitų vis kartojančių „pameni buvo“
jų balsai vaizdiniai lyg pagreitintas filmas
vis srūva
pro akis pro ausis ir beprotiškas noras
suklykti
bet nesiveria lūpos né garso išleist nepavyksta

pasiklydau nemoku ištrūkt labirintai
per tankūs o iš samanom sergančių sienų vis tiesiasi
rankos trūksta oro baisu žengti žingsnį nuklyst
ne ton pusén nes tik štieki pakaktų daugiau niekada nepabusti

Paskutinis nesusipratimas

sustoja adata tarpubėgy plokštelės
nėra keleivių bet vis viena rėkia
prikimės balsas įkyria „i kelią“
i kelią kelią kelią daugiau nieko

štai dvi paras jau nerandu to kelio
tapetai keitė odą piešiniai išnyko
nėra maršruto tiktais galvą skelia
ir tvinksi smilkiniuos kirtikliai

piešiu takus ant kilimo peiliukais
jokių kelių vien kraują pirštų brydės
ir netikėtai sumanioji stukt tik –
apgavo ausys ir todėl suklydau

tad parai trečiai lipant iš suknelės
už lango peteliškėms šokant valsą
aš su garsiakaliais šnabždu „jį kelia“
virve keliu save kol dingsta garsas

TIKRUMO PAIEŠKOS

Petras VENCLOVAS

Lina Navickaitė debiutavo prieš trejetą metę miniatūrų ir poezijos knyga „Pražydinti vėją“. Pirmosios jaunų autorų knygos vis dar atkreipia kritikų dėmesį, vienaip ar kitaip vertinamos, kartkartėmis mėginama prognozuoti, kur link pasuks pradedantis kūrėjas. Debiutinė Linos knyga, regis, liko nepastebėta: tik viena Agnės Rugienės recenzija „Literatūroje ir mene“. Turi prisipažinti, kad ir man neteko jos skaityti, bet L. Navickaitė šiek tiek pažstu iš „Nemune“ spausdinamų esė.

Pastaruoju metu daug žurnalistų (ypač žurnalinių) išleidžia įvairaus pobūdžio knygų, tad ir L. Navickaitės romaną „Saulėgrīža“ imu į rankas gana nepatikliai: ar tai nebus dar vienas pusiau autobiografinis, dienoraštinius kūriny arba beletrizuotų laiškų rinkinys? Pradėtu įtarti, kad tokią knygą gali parašyti bet kas: kasdienis teksto pildymas, pojūčių ir šiokių tokų mintelių raizgumas, eksibicionistinė saviraiška, žurnalinius gebėjimus rašyti, žargono ir sekso druskos sauja, poviškas anglicizmų bei populiarūs dainų pavadinimų pabarstymas – ir taip, kol pasieki romano apimtį.

Perskaicius „Saulėgrīžą“, išpiūdis kitoks: rašyta ilgai, stropiai, rūmtai, pamastant, planinčiai, žinant, kaip ir ko siekti, kaip parodyti rāšymo kultūrą ir intelektualinį lygi. Tai ne vien tik meilės linijos išdėstymas ir beatodairiškas veiksmo ginimas į priekį. Greičiau, atvirksčiai – lėtas, neryškus, daiktas nutrūkstantis siužetas, daug psichologizuoto pasakojimo, gamtos vaizdų, atidaus įsižiūrėjimo į aplinką, į mikropsaulį, dėmesys detaliams, simboliams, metaforoms. Tačiau neišvengta ir popkultūros įtakos (norėjau rasti ženkly, kad ji ironizuojama, bet, deja, nerada), sentimentalokų gaidų, „užsižaidimo“ eseistinio rašymo galimybėmis, panašių būsenų kartojimo bei nemotyvuoto ištėstumo.

Romano veiksmo laikas – viena pagrindinės veikėjos Simonos vasara, bet prisiminimais ir ankstesnių įvykių atpasakojimais išplėstas per daugelį metų: pradedant sovietmečio vaikyste, baigiant pirmuoju neprisklausomos Lietuvos dešimtmečiu, kai mergina studijuoja ir dirba žurnaliste laikraštyje. Laiko ženkł nedaug: „Lietuvos katalikų Bažnyčios kronikos“ platinimas, krata Gervėnupyje, Simonos draugo Sauliaus sulaikymas ir apklausa KGB; neprisklausomos Lietuvos atkūrimas neakcentuojamas, regis, suvokiamas kaip savime suprantamas dalykas; jis niekaip nepaveikia introvertiškos pagrindinės veikėjos asmenybės. Simoną kur kas labiau domina ir jaudina būtiškieji dalykai: laikas, likimas, meilė, mirtis, kūryba, gyvenimo tikrumas ir iliuziukumas, sapniškumas, vienatvė ir liūdėsys.

Kūrinio aplinka gana niūri: tamsa, rūkai, miglos, šešėliai, debesys, mīslės paukščiai,

nepaiškinami sutapimai, blogos nuojautos, aliujos į mitų ir pasakų poetiką. Pagrindinė veikėja mėgina iš viso to išsprūsti, ieško tikrumo, vidinės dermės. Tačiau jai sekasi gana sunkiai: „Dailininkė įsitempusi žūrėjo į akyse virpančius, šviesa pulsuojančius atspindžius – tuoju perplyš užmarštis marška, ir ji išvys. Žūtbūt žengė paklydėlės minties pėdsakais. Aliujų ir nuoautų kūlgrindom. Braudamas pro brūzgynus, rizikuodama nugarmeti nuo skardžių. Tačiau jau širdis kartojo tolimą, neriliš pirmapradžių taktą, nubudusį vaizdų ir formų ritmą. Dar kiek, ir atgis paveiksluose sustingę mitai. Sužinos, kas atėmė jos palikimą, jos karalystę, kodėl sudužo lieptai, užgruovo bekrašciai rūkai...“ (p. 105)

Pacitavau ilgesnį fragmentą, kartu norėdamas parodyti ir L. Navickaitės stilius ypatumus. Bet apie juos šiek tiek vėliau.

Kompoziciskai romanas suręstas tvirtai: nuosekliai pasakoja apie dabartį, į ją įterpiant praeities įvykius. Tai dažnas šiuolaikinių prozininkų pasakojimo būdas: asociacijų sukelti prisiminimai, kurie padeda glausta forma nušvesti veikėjų gyvenimą, stumtelėti į priekį veiksmą. Bet Linai nežinia kodėl prireikė Lotynų Amerikos kino serialų, vadina mylų „muilo operų“, schemas: Simoną po avarijos ištikusi amnezija – ji visiškai neprisimena Sauliaus, jų meilės istorijos. Keista, tačiau kiti žmonės ir įvykiai jos atmintyje išlikę: užguita mirusi motina, alkoholikas tėvas, sesuo Dovilė, senasis mokytojas, kurį ji vadina seneliu, nes tikrų senelių neturi.

Beveik visas kūriny skirtas anksčiau mylėto Sauliaus atpažinimo istorijai ir su tuo susijusioms mintims ir emocijoms. Prieš devynerius metus architektas Saulius skatino Simoną studijuoti dailę, pranašavo jai perspektyvią ateitį. Po motinos mirties ir avarijos Simona pasirinko jai nuobodžią žurnalistiką ir boudėdamasi dirba laikraštyje. Mergina jaučia, kad tikrasis jos pašaukimas vis dėlto yra dailė, nes, tapydama paveikslus, ji geriau pažįsta save, patiria tikro gyvenimo skonį, priartėja prie būties mīslų suvokimo. Tačiau dalinės atminties praradimas ir inercija stumia Simoną į įprastą būties kelią: mergina susižedavusi su energingu verslininku Gedu, jų vestuvių diena nepaliaujamai artėja, jaunikis renegiasi pirkti prabangų namą, o Simona pasiklydusi blaškosi savo jausmuose, noruose ir pažaduose.

Tikrovė romane iš esmės matoma svarbiausios veikėjos akimis, jaučiamai ir suvokiamai per jos māstymo prizmę. Autorės ir herojės narytas beveik sutampa; nemažos apimties kūrinyje turbūt nėra nė vieno epizodo, kuriamo nedalyvautų Sima. Galima sakyti, kad kūrinių sudaro vieno pagrindinio personažo gyvenimo, minčių, jausmų, potyrių ir pozūrių išskirtinė. Žinoma, įmanomas ir toks romano variantas, bet atsiranda suvienodėjimo ir susmul-

LINA NAVICKAITĖ • SAULĖGRĪŽA

kejimo pavojus, kiti veikėjai skleidžiasi tik per centrinio personažo suvokimą, neigya teisės savarankiškai egzistuoti.

Baigės skaityti „Saulėgrīžą“, pasidžiaugiu, kad nepasitvirtino nuogąstavimai dėl „muilo operoms“ būdingo happy end'o: kūrinyss baigiamas simboliškai ir gana mīslėnai: Simona, tarsi koks Astridos Lindgren veikėjas, išskrenda ant žuvėdros nugaros į nežinią – galbūt į žinojimą ir vaikystę, o gal ir į mirtį. Nes... ir pats paskutinis regesys – į ją atsigrežęs nenutapomų bruozų veidas – it nesamas daiktas paskęsta gelmių gelmėje.“ (p. 172)

Simona – intelektuali asmenybė, ieškanti savo tapatybės, tikrosios save; jos māstymas, požūris į klasikines vertėbes, į žmonių tarpu savio santykius grindžiamas pagarba, atidumu, tolerancija ir garbės kodeksu. Gal tik vestuvinės suknėlės matavimo epizode mergina neišveria ir pasiduoda netramdomam įniršiu. Netgi mescioniškai ir banalų savo sužadetinį Gedą ji gerbia, nenori jo įžeisti, įskaudinti, išduoti. Sima šiek tiek kritiškesnė bendradarbiams (Gyciui, Jolantai, Vaidai), tačiau jos ironija švelni ir korektyška. Ji kartkartėmis praranda laiko nuovoką, patenka į transą ir pasiduoda jam: tarkim, ankstyvą Joninių rytą prie ežero sutikusi į burtininkę panašią kupoliautoją, kuri, regis, murma pagoniškas maldas ir užkalbėjimus, mergina pasijunta esanti siurrealistinio filmo herojė. Arba epizodas bažnyčioje, klausantis grigališkojo choralo, kai Simonai pasivaidena, kad ji suvokia amžinybę: „Be jokių slenkščių ir vingių. Atokiai nuo laiko, džiaugsmo ir sopolio (...) Jokių netikėtumų. Jokių dramų. Viskas jau yra. Yra, kaip yra. Reikia tik nueiti kelią.“ (p. 76) Tokią pagrindinės veikėjos panirimių į estetizuotą tikrovę romane gana daug, bet autorei ne visada pasiseka išvengti dirbtinumo ir tuštoko žodinio spindesio.

Kaip jau sakiau, knygoje vyrauja Simonos asmenybė. Į ją lygiuotis mēgina epizodinius veikėjas Ignas – klajūnas, Rytų išminties žinovas – ir buvęs merginos mylimasis Saulius, šiuo metu dirbęs pramoginių renginių organizatoriumi. Jis nepanašus į popso kultūros atstovus, nors yra gražus, vyriškas, išraiškingų akių. Žinoma, inteligentiskas ir dvasingas. Kai Sima ji sutiko, jos „siela prisipildė gyvenimo džiaugsmo ir aistros. O vis dėlto kartais Simona manydavo, kad geriau niekada Sauliaus nebūtų sutikusi. Išsigąsdavo, kad pati siela ji išspinduliavo, rodės, Saulius neatsiejamas nuo menkiausio jos dvasios ir kūno virpesio.“ (p. 89) Kadangi Saulius matomas Simonos akimis, tad jo paveikslas, suprantama, suromantintas ir supoetintas, gal net sentimentalai sulinkintas. Kantrus, neskubantis, tolerantiškas – nelabai panašus į šiuolaikinį vyriškį, nors jo biografija gana vingiuota: susituokęs, turi sūnų, skyrėsi ir vėl vedé tą pačią moterį, nes jos tėvai jam padėjo išstruktui iš KGB žabangų.

Didelę įtaką dvasiniam Simonos brendimui padarė senasis mokytojas, motinos kolega lituanistas. Tikras prieškario inteligenčias, nors gyvena sovietmečiu. Nepajudinamas idealistas. Tyromis kaip Jėzaus akimis, vedasi mažą Simutę į bažnyčią, pratina suprasti gamtą, mirtį, moko, kaip artėti prie Dievo. L. Navickaitė taip suformulavo šio seno herojaus *credo*: „Žmogus, (...) kad ir nesuvokdamas, nežinodamas ar nenorėdamas, be perstojo renka savo dvasios kosme išblaškytą sudžusį Dievo paveikslą. Išbarsto ir vėl po šipulėlį dėlioja. Tai nesibaigianti būties meditacija, kiekvieno mūsų nenutrūkstama malda.“ (p. 79) Senojo mokytojo paveikslas turbūt šviesiausias visame L. Navickaitės romane: žmogus, gyvenas kitiems, daugiau duodas nei imas. „Šis išmintingas, doras žmogus astojo senelį, tėvą, mokytoją, kartais net motiną.“ (p. 40)

Romano autorė Simonos motiną vaizduoja keliais šyksčiais potėpiais: pilkais drabužiais, tyliai nepastebima pelytė, iki išnaktų palinkusi prie krūvelės sąsiuvinį; vargai ir nuoskaudos jai užaugino storą kiautą, iš kurio beveik neįšlisdavo. Tiesa, retkarčiais ji neišverdavo ir pratrūkdavo: „Springdama ašaromis koneveikdavo ji (tėvą – P. V.) dėl savo sudirbtos, suėsto, sugriausto gyvenimo. Bet retai. Metams bėgant vis rečiau.“ (p. 39) Ji ir miršta tyliai, ramiai, nereikalaudama ypatingo dėmesio, Klinikose lankoma tik dukters Simonos.

Žymiai spalvingesnis pagrindinės veikėjos tévas. Šiuolaikiniai jaunieji prozininkai, galima sakyti, sukūrė naują socialinį tipą, kokio nebuvuo anksčiau – prasigėrusi benamij, žargonu vadinančią „bomžų“. Tai laukinio kapitalizmo parblokštasis žmogus, nurgimzdės į gyvenimo dugną ir nerodas jokių pastangų atsistoti ant kojų. Tiesa, Simonos tévas dar néra benamis, turi šiokius tokius apleistus, apkuiustus namus, tačiau dažniausiai guli lovoje ir čiulpia į butelio degtinę. Buves gabus muzikantas, grojė restoranuose, bet įjunkęs į alkoholį ir pamažu degradavęs į „bomžo“ lygio.

Atskirai romane būtų galima nagrinėti laiką: dabar ir tada, – erdvės: čia ir ten, – įmanomybės: yra ir galėtų būti, – užmarštis ir žinojimo temas, vabalo ir paukščio simbolius, ējimo užburto ratu ir nesaties, išnykimo metaforas. Ir dar daugelį dalykų, kurie, mano manymu, tikrai verti jaunų, turinčių atitinkamą kompetenciją kritikų arba literatūrolingus dėmesio.

Baigdamas norėčiau tarti kelis žodžius apie L. Navickaitės kalbos stilių. Jis grakštus, taisyklingas, sklandus, talpus, kartais gal net sterilius: o tai kenkia sakinių gyvybei. Autorė retsykiai pavartoja kokį neįprastą žodį arba pačios sukurta naujadara, bet vis dėlto stilius išlieka puošnus, išdailintas, pretenduojantis į intelektualumą, nors tam ne visada pakanka prasminio svorio. Lina, regis, nesibaido ir banalių posakių, nes turbūt dar nesuranda savarankiškų atitinkmenų, galincijų apibūdinti aukštostas įtampos būsenas. Kai kurie sakiniai labiau tiktū poeiniam, o ne proziniam tekstu: galbūt atsiliepia potės ir miniatiūrų autorės patirtis: „Tikėjimas yra spastai – anksčiau ar vėliau įkrinti į vienatvę, tolygią kapo duobei.“ (p. 106) Yra abstrakčių, pernelyg grožinių, barokiškų sakiniai su daugeliu banalokų pažymimų žodžių, kurie užtemdo mintį, suvelia pasakojimo logiką. Bet štai sakiny, kurį norėčiau parašyti ir aš: „Pasaulis ją vėl norėjo išmirkčioti kaip krislą iš akių.“ (p. 130)

* Lina Navickaitė, *Saulėgrīža*. – Kaunas, „Nemunas“, 2009.

Dažnai irzliai mestelima: kodėl intelektualai, kultūros žmonės tyli?!

Bet juk jie netyliai. Yra kitaip – (pseudo)liberalioje visuomenėje kritika priimama tiktaip „dar viena nuomonė“. Kitaip sakant, kone kaip eilinis šou elementas. Po to netgi globėjiskai patapšnojama per petį – gerą kankaną tu čia suskėlei...

Šiurpukas nupurto – vien barikadinė, riaušinė kritika priimama rimtais, į ją reaguojama.

Visa kita – pramoga.

Vergų choras iš operos „Pats tu durnas“.

Netgi sapnas nėra tikras, kad mes esame tikri.

Netgi sapnas – tas ypatingas māstymo būdas.

Poezija prisijaukino šį māstymą. Tačiau, garbė jai, nevirto sapnu.

Tai būtų tas pat, kaip prisirišti prie vietas, kurioje mokaisi neprisirišimo meno.

cave canem

Į Briuselį – su poetais

Vieno įkvėpio tekstas

Gediminas GRIŠKEVIČIUS

Stebēdamas visą Blogi,
Nematau nieko BLOGA.

I.

Kad kiek – į Briuselį būčiau išskridęs be Kunčinio ir Širvio. Nuodėmė! 1991 09 02 Palangoje, lesinant Ronžėje antis ir girsnojant kavą, savo knygoje „Atidėtas rugėjis“ Jurgis įraše: „Gediminui – linkédamas niekad nieko neatidėti, rugėjo ypatigai – Jurgis.“

Kai per tris rugėjo rytų valandas iš Palangos Vilniu pasivijęs mikriukas Geležinkelio stoties prieigose pravėrė dureles „romiečiams“ – Gedrei ir Alfukui, Palangoje jau buvusio bičiulio Marijaus kvietimu po skaudžiai svaigaus kurortinio vasaros sezono „Pajūrio vėtroje“ skrendantiems atsiptūsti Italijon, mes, vieno miestuko vaikai, dešimtmetį nesimatę, visą tą laiką lyg darželinukai vienas per kitą aptarę euroratukuo iki Vilniaus, nūnai sutrikome.

– Linkėjimai popiežiui, bet ne šiam – anam, – šaukiai įkandin Alfukui, greta kurio atsirito ir jo linksmai ji baltaaplaukė.

Aš visai užsimiršau: kai, peršokus tiltą į Žvėryną, mikriuko ratai įspyrė į Kęstučio gatvės grindis, tik išlipęs pasigedau savo kelionkrepšio, kuriamo, be man žmonos idėtu naujų šlepečių (nieko, nieko, apsiausi vienutėje – kojos pailsės!), sugybaudyt stiklainių Vilniaus laikraštiniams, ramiai sūpavosi ir pačių man dovanotos Kunčinio, taip pat Širvio knygos. Vos nesustaugiau, bet nesutrikau: kol mikriuko posūkio žibintuvėliai stai-pés priėsais raudoną, greta cerkvės stovintį šviesoforą, aš Jamaikos stajerio šuoliais prisivijau per pusantro šimto metų nuo manęs nutolusių ratuotą metalinę dėžę ir vožtelėjau į du reles – sykį, du, tris, dešimt...

– Kunčinė, Širvi atiduok! – rékiau visa gerklė. – Ba-ga-ž!

– Iš kur man žinoti, ką koks idiotas pamiršta? – tūžtelėjęs plikis irgi žaibiškai atsidūrė prie užpakalinės durelių, išrovė iš krūvos mano bagažą – „te“, ir vėl žaibu šokosi už vairo – „bliat, žalia, – užpisai, tévai, tu mane!..“

Bliatinės mūsų Lietuvos kasdienybėje dažnės negu vaivorykštės. Gerai, kad papildams nepasiūlė į snukį.

Tempas – triukšmas – tempas – triukšmas – erzatis – žmonių, mašinų lava, reklamos, bankų, sąskaitų garsalašai, lyg senatvės prieverta brukami svetimi protestai. Agresyvus egoizmas. Prostamoliniai protai vis dar gaili Sovietų imperijos. Užgaujus psichofonas, pilnas bégančių be-meilių tualetų ir išderintų pianinų. Vi-sus baigia išvibruti vienodai godžiai pavydus, oraliaj moralę spinduliuojantis buvusio „narodo“ urzgimas dėl greitų milijonų: „Jiems nereikia, jiems NIEKO nereikia – nei eilėraščiu, knygų, jausmu, jie Gyvenimą drasko į keikia, ir apkurtė dėl svetimų...“ Kapitalistėjantys lietuvių.

Dar niekada istorijoje Lietuva nebuvo šiotikia soti ir gražiai pasirėžusi, betgi tik paukščiu užtenka vienu plunksnų. Lietuviui – maža. Todėl savi savyje – nesavi.

Bet jie pamiršta, kad visi pinigai – vergu drabužiai. Vis tiek kasdien kaunasi dėl mikrobų –

Kur tik pinigeliai,
Ten draugų neliko

Nei tarp komunistų,
Nei tarp katalikų.

Apetitai didesni už grabą. Vieni vagiai, kiti – pavydi.

Nusiraminges ir smagus, kad Kunčinas, Širvys ir aš vėl einame Vilniumi sykiu, kaip pūkų vilkau kelionkrepši ir paaugliškai vėlinėjau po tebesavą, Kelmėje, Šaukėnuose ir Palangoje dažnai sapnuotą Žvėryną. Birutės 40. Stebuklingai atrastus vaisius Naktinėje sanatorijoje. Cia ir Kultautuvoje pasveikau.

Ar tebesavą... po trisdešimt šešerių metų? Per tiek laiko subrėsta visa, kas tikra, nes jau (!) lengvai atpažištai blogalinkių kaukes.

Skenavau, seivinai kiekvieną savastę dvelksma ir geidavau, kad tiek niekas nesutrukdyt.

Ta pati mano laiko žolė.

Man: ištrauktų dantų skaudėjimas.

Naujaamžiams praeiviams ir mano laikas, ir aš, ir mano užstalės draugai, bohema – oras. Laikas, kuriuo jau drąsu.

Abiejingai ramus miestietiškas horizontas – keiciiasi tik santvarkos, valdovai ir nuosavame mažo regos lauke išnyrantys vaikai, bičiuliai vaidinančiuji veidai, pastatai, stulpai, troileibusų spalvos, piešiniai ant banknotų ir kainos kelionių bilieteliuose...

Jaunasielis, taip pat vis dar vasisiškas Vilniaus rytų dangus. Kaip 1971-ųjų pavasarį, taip 2007-ųjų rudenį, rugėjo 18-ąją. Kaip su manim, taip be manęs. Kaip be Kunčino, taip kasdien su juo ir Širviu: jiedu iš Vilniaus nešeis!

Retam reikia mūsų teisybų. Nors... Kai susišneki vyriškai su savimi, tada ir aplinkuma – bičiuliška.

Man ir pajūrio sapnuose tebereikia visko, kas buvo ir tebéra Žvėryne, atėjusime į naujų naujų žmonių amžiaus rudenį – žiemą srūvančios upės priėsais Vingį, iš jos bangų, tembatau, vis dar išnyra garbanota amžinai jauno, gabaus lietuvių kalbotros profesoriaus galva. Nužudė, sistema nužudė, kaip daug ką – todėl dabar tiek debilių...

Visad pradžia. Gal ir savas rudo einaint greit nenužildys...

...Tik neužsimirštant, kad yra pasaulis, kuriame saugu, ir žmonių pasaulis, su kuriuo, kuriame reikia elgtis labai atsargiai, nes šis mylinčių nemylį, švelnumą alsuoja gal moterys, o švenčiausi etikos mokytojai – kapeliuose. Ak, žmonių kėslai, žmogaus klasta!

Dabar, kaip ir visą gyvenimą, man labai rūpėjo, kas ir kodėl, kuo greičiausiai norėjau patirti, ar dideli pinigai dar nesudegino Vilniuje mano jaunystės Aistrų Dvaro – Birutės 40 ant pakilaus Neries kranto, tarp tų pačių medžių ir nesenstančių svetingų dilgelių, mūsų jaunu nuodėmių liudininkų, muzikalialingavusių į kiekvieną dvidešimtės pėdos taką.

Arti Kęstučio ir Moniuškos gatių sankirtos iš žalios vejos mano žvilgsnio užuovėjoje spinduliu įspindo tuo pat pasilenkti pareikalavęs fatalus, netiketas, įspūdingas, unikalus padaras – daugiabriausis, kalvio špygos didumo gal Svarovskio kristalo Parsūkuas raudonom knyšlėm, be užuolankų pradėjės priekaištanti... Kunčinė balsu:

– Kodėl tik dabar atėjai, mes su Kunčinu penkerius metus laukiam?!

– Aš... Aš... Nepykit... Kaltas. Kaltas. Seniai žadu. Kelionei neturėjau pinigų... Ilgai buvau įstrigęs Darbo biržoje. Gelbėtojo algą gavau tik tris vasaras... Botanikos parke darbininkas, grėblio šeimininkas, irgi už žolę mažesnis. O redakcijoje – dvasiene prostitutacija: dauguma – beviltis-

ki nuliai. Tekstai – kilogramais, honoras – gramais ir retai. Klupdo. Sąžinę klupdo. Aš laiškuose Kunčiniu viską aprašiau, kaip čia kas yra... Numirti dar nepavyko.

– Mes irgi pasiūlgom taves... Va ir dabar pernakt laukiau, žinau, kad sykiu skrisim į Briuselį, – pakelk, aš gyvensiu tavo švarko kišenėlėje. Mersy, Lituano!...

– Nuostabu, geriej Vilniaus grindinio kareiviai!

Sykiu su Kunčinu, Širviu ir Kunčino Paršiuksu patyliukais skridom į Belgiją, bet tai buvo rytøj, o susitikimo dieną įjom iki Birutės 40, plasnojom, švytuliauom per Vilnių, vijomės pažištamus metus ir takus nedylančiuose akmenyse, žvilgsnius už nepūvančių stalų senamiestyje, pro Stuokynę, o vakarop meditavome Meniminkui kalnelyje, besimarkstant keturioms suokalbiškomis žvakėmis greta Širvio, cia pat – ir Kunčino, raminamai plevenant šiam – jau (Ne) Atidėtam Rugsėjui:

Likimas ranką man pakrato,
Pamaja dilgėlė smagia,
Tarytum sužeistas Sokratas
Sutrikęs šmesteli lange.

Jam moterys iš kūno renka
Skeveldras ir aštrius dygliai,
O jis suplevėsuojas rankom
Ir pats pasirenka kelius

Per simbolius ir tvankią buiti,
Pro kapines ir pro rugiūs,
Išvertęs kišenes, išguitas
Ir vėl pašelusiai smagus

Jis plaukia apsižerges sielę,
Nakvoja su kandžia šalna,
Bet slepia savo dosnį sielą
Lyg vaikas nuoskaudą delne.

Likimas – ką gi, moka duokle
Širdingiems ir geriemis draugams,
O šildos pas negyvą guoli,
Nes abejingas pinigams.

Nei jis išburtas, nei atspėtas.
Ji pats imi ir augini,
Globoji, tarsi daiktą métai
Ar nuo savęs paties gini.

Jurgis Kunčinas, „Fatum. II“

II.

...Yra, tebestov!

Pirmiausia su Kunčino Parsiuksu atsidürėme Birutės 40 kieme, priešais mano jaunystės dangų siekusių rūmus... užkaltais langais, tarsi lentomis būtų galima užspausti laisvą pavasarinio pumpuro geismą... Ana va, skaitykloje, šnekantis telefonu su Poviliu, artinasi, platėja, rausvėja, dréksta Rūdaitės šnervės ir lūpos, o prie seno kaštano sijoną pasikasojo lenkė Žana („tss, palauk, ko pasilenkė ir į mus žiūri namo jau ējës vyr. gydytojas Dima, kuris troleibusų stotelėje apsaukė mane vėžininku, tss... gerai nežilbino... nuėjo... gerai, gerai jau...“), antrame aukštė šnopuodama zulinasi, lovoje trikampiaisiai derinasi duonos kepėja Stasė, kad tik neįtarčia kambario kampe, prieblandoje, mezginio akimis susirūpinusi kambariokė Velta...

Tenai Reinartas, kuriam pati pirmajį vakarą sanatorijoje įpiršome bėgimą Vingio parku ir buteliuką „praktiko analizėms“. Isgudrėjės jis pazardėjė „Stolyčnajos“ iš „Saulutės“ parnešti tam, kuris ant rytinio bybuko iš sanatorijos vonios kambario nenulaistęs į palatą parneš kibirą vandens...

Tenai. Cionai. Tada. Dabar. Šuolais nuo mūsų bėga mūsų gyvenimai... Ir pinigai...

Krūpteliu.

Sugrižtu.

– Naktinis bardakas po nekalta iškaba, – apie Naktinę sanatoriją sakė Povilas Šalna „Komtiesoje“.

– Nieko sau velnio mokyklėlė. Haremias. Gedimynai, kaip man čia išitaisity – tiek gražių merginų aplinkui: nuo džiovos tikrai pasveiksi, tik šito vaisto nemesk: smagiausias karas – su vynu ir mergom, – obuolių palatoje triauksdamas kalbejo Širvys.

– Žvirblali, kadu žényses? – kol-dūnus lėkštén samčiu žerdama – dvi-gubą, man ir Širviui, – klauso virėja, senmergė Kastutė, irgi Širvio „zemliokė“, „nuo Rakiškė“...

– O ką aš blogo padariau, kad turečiau ženytis? Kam pirk tarp karvę, jeigu stiklinę pieno visur gausi, – žai-zaravau tarsi sparnuotas, bet visai ne apie mergas galvojau – geidavau, jog visi matyti sanatorijoje už mano statiliukų koldūnus žvejojant patį potę Širvį – greta jo ir aš jaučiausi klasikas.

Šimtametės, dar rusų gubernatorių statybos vilos paverandėje vidurvasariškai šilta rugėjo 18-ąją sėdėjo, ramiai senų žurnalų kaugė vartinėjo ir putojančio vyno gurkšnais retsykiais gardžiavosi dar jaunas ir išišrakai neprasilakęs vyras, kurio viena akis, išsyk pastebėjau, ruda, o kita – mėlyna – visai kaip Seimo naudė Dagilio.

– Sveikas, vienturti, esu Gediminas. Aš Naktinėje sanatorijoje šešerių metus gydžiausiu kaulo limfinių liaukų tuberkuliozę. Jei vietinis, saukau, gal pažinai ir mano – mūsų – bičiulį Kunčiną?

– Nutukurva, ką aš girdžiu ir matau – gyvą Kunčino draugą. Visai smagu, cha. Kunčinas – įdomiausia mano gyvenime sutikta Smilga. Šalia gyvenome Moniuškos gatvėj. Aš jam, jis man alaus ir vyniaus partempdavom. Aš – Artūras. Čia dar buvo ir psichūškės filialas, žinok, ir aš čionai slėpiaušiu nuo Černobylė, bijoju likti impotentas. Nutukurva, kokia didelė yra mano baimė: ir dabar aš čia slėpiuosi nuo žmonos, mažumėl vienomoj gaiviuos. Maža psichodūškė. Smegintūsas. Aš dar turiu darbą, nesubomžėjau, nesuziurėjau – jau nerenkų kotletų iš konteinerių. Nichuja! Žmona burbuliuoja, kad jau viską, net Mažiuką prageriau, o man – fokui: „Klausyk, Boginia, sakau, botago poezija man ne patinka. Tu mane užkaitini, tu mane atvesini. Tavo pyktyje virpiliuoja pusė mano alkoholizmo. Bet žinok, Boginia, yra raktai ne tik i vyro pilvą, ne tik žemiau, bet ir į sielą. Kuo aš kaltas, kad mano spermatozoidai – ne bankininkai? Chana! Čiki, čiki, perfekt. Ar ne? „Tos svajonės niekaip neužgniaus – pasišilpę prie turtinę kiaušinę...“

– Šaunus tu... Europietiškai moki. Sédék, kaip sédii, aš tave nufotografuoju. Atminčiai. Su visa sanatorija. Paskui žiemą žiūredamas sušilsiu. Briuselyje sušilsiu: matai, tokas „Merų laikraštis“ mano straipsnius šastelėjō tarp laureatų ir dovanoją brangių, daug eurų kainuojančią pažintinę kelionę į Europos Sąjungos sostinę Briuseli. Kai sužinojau, netikėjau – „ar ne girtas seniukas Antanas skambina?“ Bet tarybinis Antanas – labai sąžiningas žmogus. Lietuvos zoopalitalizme šitokio padoraus dar nesutikau. Suprato ubagą raštininkėl, kuriam teliko bepinigė sunvadyba. Briuselyje sparnau, cha... Geras honoraras, ar ne? Pirma kartą gyvenime varau už Tarybų Sąjungos ribų. Pirmą kartą, girdi? Man greit 60, o tikra kapitalizmą patirsiu tik rytøj. Dar čia, sanatorijoje, su Marku-Markevičiumi ir sesele, po abortų kūsiukų nespėjusia skusti Nijole, 1970 metais svarstė, kaip iš rusų kareivinių saugomo Palangos oro uosto nusvilipti lėktuvuiką ir pabėgti per Baltijos jūrą į Švediją. Paskui – į Ameriką. Maném, ten visi laisvi ir ponai. Markas, tarnavęs sovietų

aviacijoje ir studijavęs vokiečių, žadėjo mane įkurdinti bombą liuke, jie su kurvaake Nijole – šalia. Sakiau: „Markai, rupke, spustelėsi Nijolei ne tą mygtuką, ne tik aš šliopotelėsi į jūrą...“

Šnekėdavom dažnai
Apie menus Italijoj,
O šnekos baigdavos
Žaidimais genitalijom.

ninės grotos lankstosi, sukinėjasi, išsiima, net lūžinėja juokingai lengvai, lengvai negu rugpjūčio šiaudai, kai išeini ar - geriau! - pareimi iš ten, kur šetoni parodo kelius į dieviškumą; aš fotografavau ir lenkiausi glostytis iekieviam manęs laukusi, išsiugusią, svetingą (ak, kvailys, kvailys, greit - impotencija?), palanges siekančią dilgėlę, gal dar menančią ir mane sugundžiusias...

„Kaip nebūta!“ - tarpų rokiškėtė uošvienė, Rimo Šavelio *zemlio-kė*, su kuria spaudos konferencijas iški kasryt vėdėm beveik 30 metų. Tiksliai - 28.

- Nutuduodi, lyg negalvotum iš Belgijos grįžti, - keitė stipresniu balso tembraj, jau švelniai spangtelėjęs Artūras, bet ir aš jam antram buteliui nesiūlysiu. - Skrisk, Kuncino sparne... O kaip manai, gal Teisybė gyvena Briuselyje? Važiuoj, kaip rusų muzikas anuomet i Peterburgą carui mūsus neteisybes apsakyti, cha! Jau suradom Maskvos teisbybę... Viską dabar pasakyk valdžios eurozombiams. Va kas liko: stop, mašina, net benzina. Konec filma. Aš verksiu už tave. Nutukūrva, koks geras rytas - Kunčinas vėl parėjo:

*Kur visi mes pasidėsim,
Kai po Saule atsmirdėsim??*

- O dabar zacharašela ir žinai, ko dar norėčiau? Ibest.

- Ka, kur įbest?

- Peiliuką į smeliuką...

- Nutukūrva, poete, ar dar pakeli savo reitingą, ar dar rastum, ar mokėtum įbesti ne savo moteriai? Verktum.

- Man retai reikia. Gal todėl jinai ir siunta. Klausyk, jeigu atvirai: ne-pudrink čia tu, Gedii begėdi, man, ubagui, smegenų apie tą Briuselį. Dar nemačiau né vieno poetuojančio latro, skraidančio poniškais kapitalistų lėktuvais.

Aš jam atsakiau:

Purvus
Žaismingai
Sulipdė
Mane -
Kaip
Kregždė
Lizdą
Ir žmonai
Tereikia
Gérétis
Savo
Gabumais...

- Dar, - paprašė Artūras. - Veža.

- Iki paskutinio ryto
Sukvēpuosim vienas kitą.

Silptelėjės balselis išspaudė - „Darr“...

- Tegul rudens erotika
Man vyzdžius išpurens,
Kai paukščiai Dangu apšneka,
O girtas - nuo vandens,
Nuo to ejimo pajūriais,-
Greta Tave girdžiu, -
Rugsėjį vasaros dairais,
O ji - tarp mūs širdžių...

Ūmai jis atgijo. Relaksas:

- „Kai paukščiai dangų apšika...“ Nutukūrva, bet baikim apie klyno investicijas... Nutuduodi... Fotografuok, fotografuok... Koks gražus šūdas! Va supleškins tavo jaunystės tvartą su visais grieikais, ir susišluos kelis milijonus. Dabar - pirma pinigai, paskui - sažinė. Greit Aušros Vartus perdarys į kotedžus. Jie išraus medžius su visais dainuojančiais paukščiais. V pizdu granatū, kaip sakė Širvys. Svarbu laiku nusivalyti kojas į poetikas visų savų sielas. Egzistencinė vaidyba. Užtat smagiai rankas trina ir rusai, ir Europa, ir barzdų neskantytys kongresmenai ten, kur iš visko „čyyzz“, „kreivys! Šluoja nervus von toks skurdukų gyvenimas. Žinai, Gedi ne begėdi, aš ir šiankt sapna-

vau bankomatą, o mano boba kasnakt laimi „Telelo“. Ubagu sindromas? Vergai gyvi sapnai. O botagas nesijuokia. Jeigu visi būtų kultūringi ir poetai, Lietuvos turtas nebūtu padalytas, ir Palanga nebeaugtų, europoniutės verkštų...

- Neužsimerk, Artūrai:

Vasaros
Smagu sulaukt,
Bet liūdnėja dienos:
Poniu pliažuose
tieka daug,
O bybelis - vienas.

- Gana, bičiuk... Smagu čia. Bet tu neužsisidėk. Atradusi žmona nevygą - apmyš. Ilgai džiūtum. Liks tik rankinė kineziterapija, tokie yra girtaspamiai plysiukų geidėjai. Imk atminimui mano „Laivą į Šventąją“, iki Moniūškos parplauksi ir girtas, - ištiesiai ir neabejojau, kad su tuo šnekoriumi daugiau niekada nesusitiksim.

- Ačiū... nutuduodi, fotografuok, galiu nuogai... nutukūrva, būčiau modelis...

Tądien su Jurgiu, Pauliumi ir Kuncino Paršiuku nuo Žvėryno perskridome Vilnių, kuriuo tikrati Vezuviujas lava per Pompejų upe teka jau savų kapitalistų limuzinų eskalatorius, daviau du litus pries LR Seimo rūmus sėdintiems ubagui, vėpsojau, kaip vietoj tarybų Lietuvai „laisvę“ atnešusio Ivano Černiachovskio monumento darbininkai skubiai stato paminklą Vincui Kudirkai, nusišlapinęs požeminiam „Širvio metro“, kuriame Paulius kitados pasnausti pasodino žinomą knygų iliustratorių Tellesforą ir tasai dėl to graudingai skundėsi pačiam TSRS deputatu Antanui Venclovai, kad nubaustų tą plevės Širvį, pasimeldės katedroje, apžiūrejės (nevaldomai kylančius) Valdovų rūmus be Lietuvos valdovų, nusipirkau miniatūrinį Aušros Vartų Marijos abrozdelį, mano kelionės į Briuselį Angelasargę ir dabar dėkoju jai, kad padėjo! - nužvelgiant vynu mūsų sykiu su Pauliumi ir Jurgiu laistytas, ledais užglaistytas, bet neapvemtas, tik mūsų žingsnius ir genialiausius plepalus papuošusias buvusios „Rotondos“ grindis, ir, palaidojęs savyje seną jaunystės barą, neskubiai tarp ančių nusiprausės Vilnelėje, nufotografavęs Stukynės bendrabutį Universitetu g. 3, pasišnekęjės, kaip sakiau, su „vaikynais“ Menininkų kalnelyje tarp Antakalnio beržų ir pušų, kitą rytą, 5.00, Vilniaus oro uoste naujajam Širviaamžiui būčiuliui Romui Eglinskui iš Šilutės pasidžiaugiai būsima nuostabia kelione į Briuselį, sij (Nebe) Atidėta Rugsėjį, - „sykiu su mumis - net 23 gržios moterys, kaip vaikštančios gėlės, Dievas mus dar myli“...

Išgirdo!

- Ar apsiliuobsit, vaikinai? - vienu metu blykstelėjo Vilniaus mero padėjėjos Daivos akijų obuoliai ir šypena, - poetiška ištarmė, - ir nejauni merai moka rinktis! - bet mus visus jau ragino į lėktuvą, be to, visai netoli - tyliu! - ūmai pajautau esant žmoną...

Šelmiškai šypsojosi ir abu sykiu skrendantys poetai - Kunčinas ir Širvys, ir kelionės vadovė Audra.

Po dviejų valandų, 2007 09 19, 8.00, švelniai sukrebždėjus šlapimakanalyje, dar vieną mulkintas, avaginėjamas, dulkitas, socializmo durnintas, taip pat optimistiskai širvinėjantis, né vieno lietuviško beržo lapo ir savo mylinčios moters šypsnio neišdavęs, sažiningai bepinigis tarybinis lietuvis, išsiilges Euroteisybės, „Boingo“ ratais pirmą kartą (!) gyvenime pasibeldė į kapitalistinio Briuselio oro uosto nusileidimo taką.

- Žiūrėk, koks Gedka teigiamas! - kumšteliuo Širvys Kunčinui. - Einam, vaikynai, gert Euro Vyno...

2007 m., Palanga

Apžvalgos ratas

Nebylūs eiléraščiai, kurti paveikslai

Valdemaras KUKULAS

Pirmas išpūdis, pasklaidžius vasaros pradžios kultūros periodikai: neįmanoma disproporcija tarp kūrybinės produkcijos ir jos recepcijos, begalinė originalių tekstų gausa ir gūdi nykynė ten, kur tie tekstaip apmastyti, vertintų save. Gali pasirodyti, kad tai net gerai: vadini, kuriami sau pakankami teksta, pačia esme liudijantys ne tik savo galimybę egzistuoti, bet ir tos egzistencijos prasmę. Kita vertus, tai beveik išsimtinai jaunų autorų tekstai, o jauninių kūryba dažniausiai niekada neateina savarankiškai, kaip savaiminė vertybė, nelydimas kartos meninių manifestacijų ir programinių šūkių (kurie savo ruožtu dažniausiai neturi nieko bendra su pačia kūryba). Kol nesuformavus poetinę pasaulėmata ir pasaulėjauta, poetinės programas ir deklaracijos būna daug svarbesnės už pačius kūrinius, o jei pažiūrėsite į lietuviško avangardo istoriją, pamatyse, kad dažniausiai tik tos programos ir išlieka - ne estetinio patyrimo, o vien istoriniame lygmenyje. Taigi jaunu žmonių eiléraščiai, nekomentuojantys ir bent publicistiškai neteigiantys savęs, sumażina ir taip jau menkas galimybes išlikti, ištvirtinti. Vienintelis per čia aptariamus pusantro mėnesio pasitaikės teorinės žiūros blyksnis - „Naujojoje Romuvoje“ (2010, Nr. 2) spausdinamas monumentalus Algio Uždavinio straipsnis „Proto sutemos ir postmodernizmo kultas“, tuo skaudesnis ir išsimintinesnis, kad neseniai sužinojome apie ankstyvą ir netiketą šio straipsnio autorius mirė. Vadini, iš kultūros refleksiju, universalijos apmastymu lauko pasitruakė vienintelė aptariamame kontekste tikrai konceptuali ir intelektuali figūra, bent jau dabar ir čia man svarbi keliais aspektais: viusutinio postmodernizmo adoravimo ir triumfo laikais netenkū vienintelio ir paskutinio tokio intelektualaus ir ižvalgaus postmodernizmo kritiko, antra, kad ir kaip skeptiškai žvelgčiai į postmodernizmą, turi pripažinti, kad visi, kaip nesenai perskaiciav, galiau paaikiškinti tik A. Uždavinio žodžiai. Taigi postmodernizmas yra dabarties kultūros aktualija, labai dažnai net vienintelė, o norint ją kritikuoti, reikia turėti jei ne jos teoretikų ir propaguotojų, tai bent kritikų. Vien dėl žodyno, dėl terminijos. Postmodernizmą A. Uždavinys „nuvainikuoją“ nuosekliai ir įvairiapusiai - ir kaip pseudo-filosofijos doktriną, ir kaip kultūros istorijos nesusipratimą, ir pagaliau kaip politinio, visuomeninio būvio anomaliją. „Žmones klaidina emblemos ir etiketės. Vie-

nas tokius dirbtinai sukurtų terminų, nežinia ką reiškiančiu, bet hipnotiškai veikiančiu dalį šiuolaikių Vakarų intelektualų, yra „postmodernizmas“, mėginamas pateikti kaip objektyvi istorinės dialektikos fazę, kuriai reikia besąlygiškai paklusti, prisitaikant prie jos keliamų reikalavimų.“ Iš tiesų postmodernizmas ne ką nors reiškia, ne ką nors „neša“, jis tik kai kai „užtamsina“ - vien todėl, dėl savo sugebėjimo „užtamsinti“, tiek socialiai, tiek politiškai, ideologiskai yra labai parankus ir proteguojamas: „Tegul kapitalizmo vergai smaginasi, kvailioja, megaujasi savo pačių debilizmu - niekur jie nepabėgs, nieko jie nepakeis, tad tegul švaitosi simuliakrais ir fekalijomis, tuokiasi su ateiniais, santykiauju su paveikslais, skaito, medituoją ir piešia genitilijomis. Plebsui reikia gladiatorių cirko, o intelektualams - herme-neutinio atliekų pyrago.“ Štai kodėl Lietuvoje postmodernizmas suklestėjo su santvarkų virsmu pries dvidešimt metų, o dabar jis tiesiog vešėti ne kur nors kūr, o šiandieninėje Rusijoje (kaip natūralus atadas - ir Baltarusijoje). Mat kuo labiau išsigimusiam kapitalizmui reikalingas kuo labiau išsigimės postpostmodernus menas, ir jei žiūrėsite šia prasme, tai ir mūsų kapitalizmas, ir mūsų postmodernizmas dar o koks sveikas! „Jeigu iš literatūros kritikos, tekstu hermeneutikos ir estetinio anachizmo sritis postmodernistinės nuostatos pereina į valstybės valdymo, socialinės politikos, teisės ir pedagogikos sritis, tapdamos svarbiausia (ir daug neva puikių, nuoširdžių palinkėjimų turinčia) paradigma, pasekmės gali būti katastrofiskos ir šitaip išprovokuoti tokią globalią tironiją, kurios né pats karikatūra, vergi ir juokdariu tapę žmogus (tar si įžengęs į kokio mitinio Antikristo epochą) negalės suvokti, juo labiau pasipriesinti ir todėl laikys gėri, būtinybę ir „normą“.

Taigi - kultūrinis birželis ir puse kultūrinės liepos. Iš profesionalių ar bent jau plačiau žinomų autorų spausdinasi tik Zita Mažeikaitė, Robertas Keturakis, Vladas Baltuškevičius, Julius Keleras, Jaroslavas Melnikas, Rimantas Černiauskas, Petras Venclovas. Z. Mažeikaitė savo kūrybos publikuoja todėl, kad yra šiu metų Poezijos pasasario laureatė („Krantai“, „Metai“, „Nemunas“, birželio 3-9), bet to, jis vienintelė taip radikaliai iškritinta iš postmodernistinio spaudinamos poezijos konteksto. Tieša, Z. Mažeikaitė taip pat ateina iš kolektyvinio literatūrinio lauko,

be jokių poetinės individualybės ar poetinės programos ženklų, bet tas kontekstas gerokai užmirštas, kai kurios ano „bendro choro“ daininkės jau mirė arba neberašto, todėl pirmiausiai ir matai ne poetinės formos bei struktūros nebuviama, o šiltą, žmogišką santykį su savimi ir pasauliu, kuris, savaimė suprantama, taip pat nėra jokia literatūrinė vertybė. Bet savo eileraščius labai gražiai ir jaukiai paremia Z. Mažeikaitės asmenybė: „Kodel reikia kiekvienais metais leisti po knygą? Arba jei tik kas užėjo į galvą, tuo viską išprasmini eileraščiu? Juk yra ir kitokiu datyku. Gali pasakyti gerą žodį žmogui, gali padaryti gerą darbą...“ („Tenorių būti“. Poete Z. Mažeikaitė kalbina Gailutė Jankauskienė. - „Krantai“, 2010, Nr. 2). Iš pradžių Poezijos pavasario laurų paskyrimas šiai poetei atrodė mažu mažiausiai netiketas. Dabar, jos poezijos „našlaitystę“ matant putojančiame postmodernizmo sraute, jis atrodo vis labiau pagristas. Patiko R. Keturakio eileraščiai „Metuose“: šių kart pabrėžtinai „literatūriški“, „dedikacioniai“, bet vientesi. Ne visada taip būna. Pirmiausia todėl, kad vieną gerą publicaciją dažniausiai „suvalgo“ trys gretimos prastos. Antai naujausiąja jo knygą „Nuprausti mėnesinės“ skaičiau iš kito galio ir po pirmų dviejų skyrių nustėrau: taigi puikus poetas, apie kurį niekas per daug nekalba! Reikia rašyti! Bet po šių paskutinių dviejų knygos skyrių teko perskaityti dar du, ir dar du, ir dar du, ir su kiekvienu skyriumi entuziazmas blėso. O juk galėjo žmogus išleisti ploną knygę. Ploną, bet nustebinančią, sukrėtiančią, iš to būtų užtekę. V. Baltruškevičius („Literatūra ir menas“, birželio 18) stebina, ir tiek - banalybės ir egzotikos, sentimentalaus patyrimo ir sentimentalios lektūros citatų sandūros tuo įdomesnės, kuo labiau jos nesuvoktos, bet kažin, ar iš to galima skurti meninę struktūrą. Žinau, kad ją įmanu sukurti iš bet kokių struktūrų laužymo, bet čia nereflektuojami net cituojamieji autoriai. Gal ir galima tokia kūryba, bet tiek su slyga, kad anksčesnėmis knygomis autorius jau yra pateikę savo visumos koncepciją ar nors pastarosios apibus. Ar bent pats taip mano. J. Keleras („Nemunas“, liepos 8-14), atrodo, silpsta, pavargsta savo paties kontekste. O gal čia kaltas skaitymo inercijos momentas: kas mėnesį vis skaitydamas to paties autoriaus publikaciją, išpranti laukti naujų idėjų ir naujų meninio patyrimo lycių, o su tokiais reikalavimais negali suspėti joks kūrėjas. Arba jis prieš savo valią taptų mažuoju Mieželaičiu. Buitiškai kalbant, nuolat pasikartojančios pardavėliai ilgainiui paprasčiausiai atsibesta. Kita vertus, kiek Lietuvėje žmonių, skaitančių kiekvieną kūryvieno autorius publikaciją?

Visa kita - poetinis vasaros postmodernizmas, kurio siaubingiausią koncentratą pateikė „Literatūra ir menas“ (liepos 9), publikuodamas Kultūros ministerijos, Rašytojų klubo ir pačios redakcijos paskelbtą anoniminio eileraščio, skirto 600-osioms Žalgirio mūšio metiniams, konkurso laureatų kūrybą. Asociacija ant asociacijos, užuominas, neva subtilesnės užuominos, ir sukuriamas toks beprasmių vaizdų ir bejėgiško memlenimo kratinys, kad nors į psichiatrijos vadovėlius dék: kaip viisi Alzheimerio ligos pakirsto žmogaus kalbėjimo pavyzdži.

Nukelta i 8 p.

Nebylūs eileraščiai, kurti paveikslai

Atkelta iš 7 p.

Kadangi nėra jokių meninio vaizdo užiuomazgų, nevaldoma eilutė išdryksta iki neįmanomo ilgio ir, užuot bent išoriskai priminusi senųjų epų ar heroiskų poemų intonacinių struktūrą, virsta save ryjančio ir naikinančio beprasmybės srauto provaizdžiu. Vienodai beviltiški atrodo ir Sigita Tamošauskaitė, ir Tomas Taškauskas, ir Vytautas Jancikevičius (ypač), ir Nijolė Kliukaitė, užtai kaip jų kontekste sušvityti Edmundas Janušaitis, kurio kitoje aplinkoje net nepastebėtum! Ir jo ištarmė – „mūsų pergalė / neskaičiuojā metų // mūsų dangus / amžinai budi“ – skamba natūraliai ir įtikinamai. Kita vertus, panašių tekstu publikavimas nėra toks ir betikslis: sužinojome, kokios statistinio lietuvių poeto pamégdžiojimo ir imitavimo galimybės, dabar galime daugmaž numanyti, kaip mūsų poezija išsainduoja poetinį istorinį diskursą apskritai, be to, dar kartą galime išsitinkinti, kokio lygio mūsų istorijos supratimas ir kokios konceptcijos tą supratimą lemia. Lengva būtų pasakyti: jokių koncepcijų. O jeigu tu koncepcijų nebuvimas ir yra svarbiausioji mūsų istorijos koncepcija? Kitą „galvos skausmą“, „uždavę“, „Naujoji Romuva“: ir sugalvok tu man vienoje vietoje patiekti aštuoniolika autorių, kurie publikuoja vos po vieną, tris eileraščius! Poetų turnyras ar šventinis paradas? Juk vis vien apie Egidijų Gaidauską sprendžiu ne iš čia pateiktų kelių eileraščių, o iš jo pirmosios knygos, Albinas Galinis ir Vytautas Stankus intringuoja, kaip ir iki šiol intrigavo, gal tik Monté nuvylė (iš Mindango Milašiaus, turint omenyje jo pirmają knygą, buvo galima tikėtis didesnio atsakingumo). Ir jau, žinoma, visai „nusivaziavęs“ atrodo Benediktas Januševičius su savo „skiemenine simfonija“: kai žaidžiama garsu, skiemenu, reikėtų ypač jausti, kokias formas, apimtis pasirinkus tokie žaidimai gali būti itaigūs ir paveikūs.

Kiekvienas kalbantysis apie šiandienos jaunuju poeziją neišvengiamai stumiamas į akgliatvį: šiaip jau kelių erdvės ir laiko klo-dų supynimas yra eileraščio pri-valumas, gal net svarbiausioji jo gyvybės priežastis, tad kodėl dažname jaunuju eileraštyje tų klo-dų vaizdinės jungtys lieka mecha-niškos, inertiskos? Ieva Gudmo-naitė („Šiaurės Atėnai“, birželio 18) transcenduoja kasdienybę, ir to formaliai tarsi pakanka gerai poezijai: „šviesa mus apgobia prieš mirtį, kaip mus apgobia / prie stalo, kur geriame / sodos vandenį.“ Bet kodėl atrodo, kad ne viena tikrovė budina kitos tikrovės jutimą, o kalba prievertauja pati save: pasakyta frazė, ir reikiā prie jos ka nors prikabinti. Lengviausia stalą jungti su mirtimi, juoja neišmanant, kas ta mirtis, nes jį dar neapmąstyta. Čia ver-tintojo laukia nauji žabangai. Tei-singai, poezijoje, jei ji tikra, viskas vyksta tik kalboje, ir kuo daugiau tikrovės (tikrovė) ta kalba sugeria, tuo platesnis, gelminges-nis poeto pasaulėvaizdis. Bet štai prabylame apie pasaulėvaizdį, intonacijoje užkoduota pasaulėjau-tą ir sutrinkame. Nei pasaulėvaizdžio, nei pasaulėjautos jaunuju poezijoje dažniausiai nėra, tad ka ten veikia kalba? Pinkli, mišlin-

ga, išradininga? Ką ji liudija? „moi-ra ašaromis plauna pelenus / nuo mano veido / lyg būčiau sudeges šešėlis / dūluojanti laiko skevel-dra // drugelio alsavimas skvar-bebis / uz praslinkusius žodžių pėdsakus“, – rašo Rasa Kutkaitė („Šiaurės Atėnai“, birželio 18), ir suglumsti. „Pelenai ant veido“, „sudege šešėliai“ signalizuotu mažiausiai Georgo Traklio lygio dramatizmą, bet štai „ijsungia“ „drugelio alsavimas“, ir pamatai, kad tiek „šešėlis“, tiek „pelenai“ čia buvo tokie pat atsitiktiniai, kaip ir „alsavimas“: alsuoti galė-jone ne tik drugelis, bet ir skruzdė, ir skruzdėda. Ne ką geriau sekasi ir Evelinai Daciūtei („Literatūra ir menas“, birželio 25). Tiesa, juntamos paslėptos vidinės kalbos galimybės, žavi kalbėjimo ir ei-lavimo šešemas („Panėrus trūks-ta oro / Iskilus alkis saulės / Aš išišunciau tris norus / Ankšciau nei šis pasaulis“), bet jis suveltas, nedarnus, tik gal nebūtinai dėl pa-čios poetės kaltės. Paprasčiausiai man neatrodo, kad Kazys Binkis negali būti bent jau pakenciama poetinė mokykla. Indrė Meškė-naitės (ten pat) publikacija per-maža, kad būtų galima ką nors ra-cionalaus pasakyti, tačiau iš trijų eileraščių – bent jau pusantro vi-sai geri, ir tai daug. Aforistinis mąstymas taip pat nebanalus: „kelk man(o) / kartelę tol // kol galésiu / ant jos / pasikarti.“ Daiva Brazaitytė spaudsina sekreto-rés „dienoraščius“ („Literatūra ir menas“, liepos 2), iš kurių tegaliu tiek spręsti, kad sekretorės darbas neįdomus. Gerokai literatūriškes-nė, bent jau pretenduojanti į pro-fesionalumą, atrodo Indrė Valan-tinaitė („Šiaurės Atėnai“, birželio 4), bet turinys, kaip ir pirmojoje knygoje, gerokai dienoraščiaskas. Jei sakyciau – kameriškas, pasa-kyčiau komplimentą, nes gyvenimo kamerišumas yra jo aristokratiku-ženklas. O I. Valanti-naitė tikrai aristokratiku Anos Achmatovos epigrafu palydi sa-vo eileraščių „Mano liežuvius tik slepiasi jo burnos oloje.“ Tad vi-są ši srautą telieka apibūdinti jau ciuoto A. Uždavinio žodžiais: „Atspindys atspindi atspindį, at-vaizdas mėgdžioja atvaizdą, bet néra jokio transcendentinio pro-vaiždžio, jokio dieviskojo arche-tipo, galinčio pateisinti, pagrįsti ir išprasminti veidrodinių atspindžių žaidimą.“

G. Traklį šiame rašinyje prisi-miniau neatsitiktinai: jo vaizdynas tiesiog perrašinėjamas Ramūno Jar-o publikacijoje („Šiaurės Atėnai“, liepos 2): „Ar uždegsi paviršiu vandens mere vandens / Ar nuleisi linkstančiomis réjomis krešanti strazdą į upę / Ar į žemę susmeges lazda apžerges tapsi tarytum / Vėjo galūnė skrodžianti užterštą gei-mą.“ Problema čia tuo sudėtinges-nė, kad susiduriame su tikrai geru tekstu (kaip ir trumpieji tos pačios publikacijos eileraščiai), bet jo ne-tikrumą išduoda atsitiktinė kalba arba kalbos atsitiktinumas: „jų žemę susmeges“ ir „lazdą apžerges“. Arba: „linkstančios réjos“. Bet šiaip jau R. Jaras taiko giliai. Ne-zinau, ar pataikys. Kitą kartą gal net geriau, kai buitės verpia buiti, o kasdienybė minta kasdienybė. Antai Agnė Alijauskaitė („Šiaurės Atėnai“, birželio 11) žaidžia, ir jai visai gražiai „susizaidzia“ (vien jau pavadinimas koks: „Verpti ne-galima virpēti“): „mirkstu dienų daugybė ir verpiu sniegą / verpiu vis verpiu kol verpimas virsta vir-pėjimu.“ Šiaip jau ši publikacija kaip visuma – be kalbos, skamba kaip vertimai iš kokios zulusų tar-mės. Bet ne ką geriau sekasi ir Gy-

ciui Matuliūkščiu (ten pat), nors autorius, kaip retas jo bendraamžis, glaudžiasi prie šeimos, gimi-nės atminties: „Toj žemėj kur ka-dais / Močiutės karves melžė / O senis pagiriojosi žolėj // Gulėjau kurmių kupstuos / Ir meldžiaus.“ Haroldas Baubin (ten pat) gelbsti pasakojimas, kuris savaimė diktuoja intonacija ir išretina žodžių audi-ni, o kai šitaip, lengviau neišsi-duoti meluojant. Jis taip pat para-frazuoja geriausius Vakarų moder-nistus: „jí rašo mirtį geltonai / iš Gržulio samčio gelmės siūlai sidabro / drikiasi juoduma girių“ (atreipkite dėmesį: ne „Ratai“, o „samtis“, ir tai jaunam poetui jau šis tas). Bet čia pat – kita balade – jis siūlo petį bendrakeleiviui, kitam talentingam poetui Vainiui Bakui. Idomu stebėti šitas kartos vidines jungtis, patirti, kad jos te-béra svarbios kaip ir mūsų laikais, ir dar senesiems poetams: juk be Marcelijaus Martinaičio visai kitoks būtų Stasys Jonauskas, o be Jono Strielkūno Aido Marčeno gal net išvis nebūtų Jonas Viningas („Literatūra ir menas“, birželio 4) rašo „Tulžies elegiją Ievai Gudmo-naitei“ ir daug ką pasako apie sa-ve, savo bendragenčius, galbūt net pakoreguoja čia išsakytus mano žodžius apie šią autorę: „Iš to pa-ties nebuvinimo – vakaras mano ir tavo, / iš to, kur buvom šventujų citatos. O dabar / ciclikais gržtam beveik į namus ir švinkstan-cioj / žvakės šviesoj dalijamės Die-vos smala.“ Atkreipkime dėmesi-ten, kur tiesiogiai liudijama nau-ja, dar aktuali patirtis, nereikia jo-kios ypatinges poetinės kalbos. Čia užtenka metaforos, kuri įvardija. Ir visada tiksliau, negu įvardytu filosofiskiausios definicijos. „Dievo smala“ paveikesnė už ci-ciliką įvardijimą, o „beveik na-mai“ – sugestiviau už benamystės būsenos apibrėžti. Bet šitaip ra-šyti ne kiekvienas gali, nes ne kiek-vienas pakelia gyvenimą, verta tokio rašymo. Nemanau, kad tai bus pagrindinės tolimesnio J. Viningo kūrybinio kelio gairės, tačiau bent dabar tai jis išskiria. Ištikimybė tra-dicinėms, amžinosisoms vertybėms ir rimtimi išsiskiria Justas Jasénas („Nemunas“, liepos 1-7), bet čia jau net ne didelio, o titanisko darbo pažadas: kol kas yra gražus pasaulis ir gražus kalbėjimas, bet reikės iš naujo, iš pagrindų per-kurti Just. Marcinkevičiaus, Alfonso Maldonio, M. Martinaičio po-etenę kalbą. O autentiškai perkuri - kur kas daugiau, negu sukurti ar susikurti. Susikuria kartais ir iš klaidos, o perkūrimas – sąmonin-gas, valingas veiksmas. Visai neti-kėta linkme suka Paulius Norvila (liepos „Metai“). Vos ne pavyzdin-gas dainingo eileraščio mokinys kuria nepriekaištingą racionalios struktūros paradokso eileraščių, kuris pasaulyje gal ir nėra naujas (Ed-warado Estlino Cummingso linija), bet pas mus – taip. Džiugiausia pa-tirti, kad toks poetiškas gali būti „sausas“ racionalizmas. Idomus, nors savo pirmosios knygos nepralenkia, Mindaugas Nastaravičius („Šiaurės Atėnai“, liepos 9). Vos kur užtikės palankiai perskaitau, ką parašo Emilia Milkevičius („Šiaurės Atėnai“, birželio 25), bet žodžiu jam nusakyti kol kas neran-du. O ir iš kur jų atsisaras, jei apie aštuonius aptariamus publikacijos eileraščius reikėtų iš esmės kalbėti aštuoniomis skirtingomis kalbo-mis? Tai kol kas akivaizdžiausiai kelio ar dar kelio poetas. Idomiausia, ką vasaros pradžioje perskai-čiai, buvo Julijos Gulbinovič eileraščiai („Literatūra ir menas“, birželio 11). Jokių avangardinių pro-gramų, postmodernizmo ženklu (iš

kur jie, jei žaidžiama ne kultūros, o natūros dydžiai), bet tokis tirštas gyvenimo, tikrovės ir gamtos audinys, kad jam tarsi ir nereikia kokių nors papildomų literatūrinų argumentų. Čia ne kalba kuria daiktus, o daiktai lemia ir grindžia kalbą, eileraščio intonacija yra ne žmogaus, o pačios gamtos atodū-sio intonacija: „jeigu mes atvirai pasikalbėtume aš verkiau iš džiaugsmo / netoli Baker St. Sto-trumpa vakarą / šmaikštaju ir linkčioju kai kalbi apie pasaulį / o tu kalbi kaip pasaulio žmogus ir sau irgi šmaikštaijui.“ Idomus da-lykas: jei ši sakinių ištiesintume, perrašytume proza, sakytume: rei-kia redaktoriaus. O dabar – įkvėpta, ir tiek. Gaila, kad jauna autorė gyvena Londone, tai yra dvigubas pavojus. Dvigubam subjektui –

myli mane?“ („Literatūra ir me-nas“, birželio 25). Modeliuojama nepaprastai intriguojanti situacija: iki miniatiūros sumažėjusi žmona bendrauja su staiga milži-nu tapusiu vyru (nors jis liko žmonus kaip žmogus, bet savo žmoną bet kada gali numinti), kiekvienas išgyvena savotišką, bet vis tiek kosminę vienatvę ir supran-ta, kad yra vėl bus lygūs – mirtis. Stilius virtuozas iš to galėjo „pada-ryti“ pasakišką parabolę. Parabolė „neiwyko“, liko paprasčiausias apsakymas, nes aprašinėjama tikrovė tiesiog nepaklūsta pernelyg racionaliam, tiesiog racionalisti-niam J. Melniko stilui. Ši tą pa-našaus į apsakymą siūlo Kestutis Cesnaitis („Apsirikimas“ – „Literatūra ir menas“, birželio 4). Sukuriama tragikomiška situacija, tad ir skaitai taip, tarsi žiūrėtum tragicifas. Kaip ir dera populiariai pjesei, čia apstu humoro, grotesko, absurdo ir, žinoma, dienos aktualijų. Apsakymas parašytas ga-biai, gera kalba, tik neaišku kam.

Visa kita – nuobiro, nutru-pos, atliekos. Cikle „Mėginimai nuskinti dieną“ atsiminimais dali-jasi Stepas Eitminavičius („Literatūra ir menas“, birželio 11), bet tie atsiminimai nei išpūdingi, nei ką nors daugiau negu patys savai-me sakantys (atreipkite dėmesį į ciklo pavadinimą: ar gali profes-ionalias taip nejausti kalbos?). Kiek universalesnais, bet taip ir nesumenintais atsiminimais dali-jasi Vytautas Leščinskas („Keltas už vingio“ – „Literatūra ir menas“, birželio 25), gaila, kad apsakymo pradžios galimybė virto absoliu-čia jo pabaigos bejėgybe. Nieko nežada, bet paprasčiausiai gra-ziaisiai atsiminimais dalijasi Kazi-mieras Pūras („Amžinoji ugnis“ – „Literatūra ir menas“, liepos 2), o iš amžinosios ugnies prasmės per-keitimo (čia ji simbolizuojama ne žu-vusiųjų krauso, o amžinos gyvy-bės bažnyčioje esmę) buvo galima daug ką išspasti. Nors profes-ionalias, nuo mėgėjų neatsiplėšia Petras Venclovas („1980-ieji. Mocartas“ – „Nemunas“, birželio 17-30). Akivaizdu, kad tai bus vienas silpniausiu fragmentu jo būsimame cikle (keista, aš visada suklūstu ir itin atidžiai, pagarbiai skaitau viską, kas kalba apie mir-tį; kas čia yra – mirtis suvulgarin-ta ar pernelyg suabstraktinta, kad nepajautau autentiško jos dvelks-mo?). Aušra Matulaitytė („Laivai išplaukia. Bet ar sugrižta?“ – „Literatūra ir menas“, birželio 9) band-o būti aktuali ir snekėti šiuolai-kiškomis laikraščių temomis, bet, viena, laikraščiai apie banalybes kalba banaliai (čia bandoma vis-ka pseudopsichologizuoti), antra, spauda turi tokiu užduociu, ku-rios iš esmės svetimos meniniams kalbėjimui, o čia bandoma derinti du nesuderinamus kalbėjimus. Užtad ir apsakymo pabaiga yra nei daugiau, nei mažiau, o stilistinė savižudybė. Astrida Petraitytė ir toliau rašo romaną apie Salomėją Néri („Svetimoji žmona“ – „Nemunas“, liepos 8-14). Rašo ir te-gu sau rašo. S. Néris dar ne tai iš-keitėjo.

Kaip skaitytojas turbūt jau past-ejė, iš aptariamojo laikotarpio ren-kuosi dvi publikacijas: D. Opolskaitės apsakymą „Madlena ir aš“ ir J. Gulbinovič eileraščius. Gerai, kad kitados susigalvojau šią ritua-linę pabaigą, antraip nežinociu, kaip užbaigtai tekstą. Jau dabar kir-ba mintis aiškintis, kodėl profesionių požiūriu vertingesnis P. Norvi-lo tekstas yra užgožiamas J. Gul-binovič pakankamai nesuvaldyto poetinio srauto arba kodėl K. Pūro naftinė bažnyčia nėra vertinges-nė už dieninį A. Petraitytės apra-šytą Eretų butą. Bet be galio nebus galo.

60-metis – dar tik jaunystė

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

„Jūsų žinių šaltinis“ – kabo užrašas ant jubilieju švenčiančios dižiausios Kaune viešosios bibliotekos fasado. Juk dažnai čia žmonės vaikšto ne tik knygų skaityti. Ir kad tokia įstaiga nėra vien raičių bibliotekininkų prižiūrimos knygų lentynos, jau tikriausiai ne vienas numano. Pasižiūri į tinklaraštyje surašytą jos „struktūrą“ ir suprant, kad knygų namų „organizmas“ gana sudėtingas, gal net painus. Apie jų gyvenimą, kampelius ir užkaborius paprasėme papasakoti direktoriės Astos NAUDŽIŪNIENĖS:

– Šešiasdešimt metų – bibliotekai – tik nedidelė veiklos atkarpa. Per šiuos metus stengiamės būti visiems prieinamas žinių ir idėjų šaltinis: aptarnavome daugiau negu 11 mln. lankytojų, paskoliniame, sukaupėme gana nemažą 2 mln. dokumentų fondą.

Daugybė renginių, konferencijų, projektų po bibliotekos stogu ne kartą subūrė žymius ir garbingus Lietuvos kultūros, visuomenės žmones. Pas mus lankėsi Lietuvos prezidentai, kai kurie Seimo, Europos Parlamento narės, dvasininkai, rašytojai, kino ir teatro aktoriai, dailininkai, mokslininkai ir kiti visuomenės veikėjai. Sių veiklą stengiamės testi.

– Kuo KAVB skiriasi nuo kitų bibliotekų? Koks jos išskirtiniaus bruožas? Esate įkūrė Kaunistikos centrą, kuris, regis, tikrai unikalus.

Kauno apskrities viešoji biblioteka – didžiausia Lietuvoje viešoji, turint galvoje tiek fondus, tiek darbuotojų skaicių. Be to, tik ji viena iš apskričių viešųjų bibliotekų vykdė nacionalines funkcijas. Bemaž prieš keturis dešimtmečius bibliotekoje įkurta Kaunistikos skaitykla, vienintelė Lietuvoje turinti tiek plėčios, išsamios kraštotoiros informacijos apie miestą ir jo apylinkes (nuo 1600 m.) aštuoniomis kalbomis. Informacijos ne tik apie Kauno istoriją, architektūrą, kultūrinį gyvenimą, žymius žmones, bet ir žinių labai siauromis temomis, pavyzdžiui, apie mieste viešėjusių garsenybes, atskiras Kauno gatves, jų pavadinimų kaitą, jose gyvenusius žymius žmones, buvusius ir esamus Kauno miliionierius, nusikaltėlius ir t. t. Kuriamos kaunistikos elektroninės duomenų bazės prieinamos visiems bibliotekos tinklalapio lankytojams. Ypač populiarūs elektroniniai žinynai: „Žymūs Kauno žmonės: atminimo įamžinimas“ ir „Kaunas: datos ir faktai“.

Be to, daug įdomios ir vertinimos medžiagos apie Kauną skaitytojai gali rasti bibliotekos Seinų ir retų spaudinių skyriuje.

– Atrodo, pastarieji dešimtmečiai Lietuvos bibliotekoms buvo labai svarbūs – tiek daug permainų. Kaip juos sutiko jūsų biblioteka? Kas iš esmės pasikeitė?

– Išties pokyčių būta daug, tačiau didžiausius jūs į Lietuvos bibliotekas atnešė informacinių tech-

nologijų diegimas. Tradiciškai bibliotekos suvokiamos kaip kultūros, švietimo ir laisvalaikio leidimo įstaigos, tačiau pastarajį dešimtmetį jos vis labiau tampa informacijos centrai. Informacijos technologijų plėtra daro didelę įtaką ir Kauno apskrities viešosios bibliotekos darbui, ir paslaugoms. Prieš gerą dešimtmetį pasiūliusi skaitytojams pirmąjį elektroninę paslaugą – tinklalapį, biblioteka šiandien sudaro galimybes užsakyti leidinius internetu, o grąžinti juos savarankiskai bet kuriuo paros metu, tobulina ir nuolat pildo savo elektroninį katalogą, teikia prieigą prie duomenų bazinių, kuria elektroninius žinynus, tinklaraštį, siūlo nemokamą prieigą prie interneto, organizuoja kompiuterinio ir informacinio raštingumo mokymus gyventojams ir kolegom, kasmet diegia vis naujas elektronines paslaugas. Šiuo metu biblioteka dalyvauja keliuose nacionaliniuose projektuose. Vienas jų – „Bibliotekos pažangai“. Vykdant jį praėjusiais metais KAVB įrengta 10 viešosios interneto prieigos vietų, duris atvėrė modernus Mokymo centras, kuriame mokosi ir profesines žinias gilina Kauno apskrities bibliotekininkai, kompiuterio pradžiai mokslų perpranta gyventojai.

Tradiciškai didelio susidomėjimo ir gausaus žiūrovų antplūdžio sulaukia bibliotekos renginiai, kurie pastarajį dešimtmetįrado naujų formų, tapo patrauklesni, nestandardiniai. Vienas esminiuoju laikotarpio renginių ciklą – projektas „Kauno savastis Lietuvos

tūkstantmečio kontekste“ – buvo ypač gerai įvertintas profesionalų ir lankytojų, tarp skaitytojų populiarūs projekto leidiniai: „Carinio Kauno atspindžiai“, „Kaunas laikmečių kaitoje“, „Laisvės proveržiai sovietiniame Kaune“, „Kauno savasties ženkli“.

– Sukakties proga apie problemas kalbėti tarsi ir nepridera, tačiau šiandien jų turite, regis, kaip niekad daug.

Didžiausia problema – kaip ir visame biudžetiniame sektoriuje – finansai: maži darbuotojų atlyginimai, trūksta lėšų tinkamai, pagal poreikius užtikrinti visas bibliotekos veiklos funkcijas – apmokėti už paslaugas, prekes, išsigyt ilgalaikio turto, atnaujinti kompiuterinį tinklą. Lietuvą užgriuvas finansiniams sunkmečiui liko laikinai suspenduotas bibliotekos rekonstrukcijos klausimas. Gaila, tačiau iš apskričių viešųjų bibliotekų esame vienintelė vis dar nerekonstruota. Tikiuosi, arčiausiu metu ši situacija iš esmės pasikeis į gerą pusę.

Vienas svarbiausiai skauduliu visose viešosių bibliotekose – sumažintos komplektavimo lėšos. Prieš kelerius metus išsigijome knygų ir periodinių leidinių už daugiau negu 400 tūkst. litų, o šiemet turime septynis kartus mažesnę sumą, už kurią galėsime nusipirkti tik apie 2000 egzempliorių. Kita vertus, didelę dalį (apie 30 proc.) kasmet išsigijamų leidinių sudaro dovanos. Pasinaudodama proga, norėčiau padėkoti visiems kauniečiams, bibliotekos skaitytojams, organizacijoms, dovanojusiems knygų, skyrusiems 2 procentus gyventojų pajamų mokesti ir parėmusiems įvairius bibliotekos projektus.

– Papasakokite apie bendradarbiavimą su kitomis Lietuvos ir užsienio bibliotekomis.

Bendradarbiaujame su įvairiomis bibliotekomis, tačiau glaudžiausiai – su Lietuvos nacionaline M. Mažvydo ir viešosiomis bibliotekomis: rengiame bendrus projektus, seminarus, konferencijas, visose šiose bibliotekose netgi galioja tas pats skaitytojo pažymėjimas. Užmegėjime ryšius su Vokietijos, Danijos, Norvegijos, Italijos ir kitomis užsienio bibliotekomis. Šį rudenį Čikagoje, Lemonte, atvers duris lietuviška biblioteka, kurią pradžią davė Kauno apskrities viešosios bibliotekos mainų fondo, kauniečių, „Rotary“ klubo narių surinktos knygos. Tikimės, kad šis prasmingas projektas padės lietuviško žodžio salei Amerikoje augti ir plėstis.

– Ko apie didžiųjų bibliotekų veiklą nežino eilinis pilietis? Kas slepiasi jų užkulisiuose?

– Dažnam atrodo, kad bibliotekos gyvenimas nuobodus ir paprastas – knygos, tyla ir vienos kitas užklydės skaitytojas. Iš tiesų yra kitaip – nauji reikalavimai, pašėlės gyvenimo ritmas verčia keistis, tobulėti, nestovėti vietoje, ieškoti, klysti ir atrasti, kas svarbiausia šiuo laiku: balansas ir harmonija tarp naujujų technologijų ir istorinės išminties, senųjų kultūros vertybų. Mes, bibliotekininkai, to kasdien mokomės, kad galėtume pateikti skaitytojui galutinį kokybišką produktą ar paslaugą, kurios jis tikisi sulaukti užsukęs pas mus. Gyvename tarsi viena didelė šeima, kuriuoje kiekvienas turi savo pareigą, vaidmenį, priviliumą ir silpnypbių. Esame tokie, kaip visi.

Ruduo ir poezija Adomo Mickevičiaus slėnyje

Aurina VENISLOVAITĖ

Adomo Mickevičiaus kadais taip numylėto, išvaikščioto, lais-kuose draugams garbstyto slėnio tuolaik būta nuošalaus, plytinčio Kauno prieigose. Šiandien tas lopinėlis miško jau pačiame miesto centre, įsiterpęs į daugiauakštų džiungles. Bet betoninė kaimynstė nesugadino vietas žavesio. O rudenį čia vis dar vaikšto poetai, skamba muzika. Ir tada stoka „Rudeninė poezijos valanda“.

Aktyvi renginio organizatorė, Kauno bendruomenės centro „Girsta“ pirmininkė Zinaida Streikenė puikiai geba šiai šventei „užsakyti“ geriausią rudens orą. Todėl ištikimi klausytojai renkasi be skėčių

ir nesistebi, kai tarp kaštouų šakų laiko dar visai šilti saulės spinduliai. Keista, bet poezijos skaitymai muziejuose ar bibliotekose bemaž niekad nesulaukia tokios gausios publikos. Manding, pati vieta, jos aura turi stebuklingos traukos, kuriai neįmanoma atsispirti.

Šiomet, rugsėjo 24 d. pavakarę, rausvu lapų kilimu į akmeninę „sceną“ kilo poetai: Erika Drungytė, Viktoras Rudžianskas, Daiva Čepauskaitė ir Alfas Pakėnas. Tylį atokvėpė tarp eilų sugerdavo gaili Valdo Andriuškevičiaus klarneto melodija. Ir poezijos valanda tėsesi kur kas ilgiau nei šešiasdešimt minučių, nes eilėraščiai nemégsta būti suplanuoti, suskaičiuoti, surumpinti.

Novelės vakaras Veliuonoje

Spalio 1 d., penktadienį

11 val. rašytojai ir svečiai susitinka prie ažuolo skulptūros – rodyklės ties kelio Kaunas-Jurbarkas posūkiu į Klangius, lanko Petro Cvirkos memorialinę sodybą-muziejų.

13 val. ekskursija po Veliuonos krašto kultūros paveldo objektus.

14 val. Petro Cvirkos literatūros premijos laureatų giraitėje sodinamas 2010 m. laureato ažuoliukas.

15 val. Novelės vakaras Veliuonos kultūros centre. Petro Cvirkos literatūros premijos įteikimas.

Pašto karvelis

Rugsėjo saulė, Kauno paslaugų ir laisvalaikio skyrius „Juozapinė“ ir Šančių seniūnija praėjusį trečiadienį sukvetė savo bendruomenės sodinti pušelių Nemuno pakrantėje, tarp 13 ir 14 Kranto gatvių, priešais Napoleono kalną.

Atvažiuojame, o čia jau Lietuvos kariuomenės J. Vitkaus inžinerijos bataliono vyrai rikiuojasi prie iškastų duobelų ir nuostabiai gražių mažutėlaičių puše-

lių. Nuo Panemunės pusės atkeliauja visas pulkas jaunimo – Kauno kolegijos studentai. Renkasi netoliese gyvenantys šančiškiai ir M. Valančiaus mokyklos pradinukai. Mūsų daug. Kastuvų – irgi. Tad – viens, du, ir... – teauga naujas pušynelis! Kaip iššūkis vėtroms, nusiaubusiomis šiemet Kauno parkus ir pakaunės miškus.

Po kilnaus darbo prie Nemuno

visi kviečiami į „Juozapinę“ arbata. Ogi čia dar karštos bulvės su grybais ir kiti skanėstai.

Jaunimas vaišinas, klega. Se nuosius taip pat džiugina bendrysė su jaunuomene. Suskamba dainos, studentai repuoja. Tai tokia mūsų Šančių bendruomenės akcija, skirta Žalgirio mūšio 600-osioms metinėms paminėti!

Olita DAUTARTAITĖ
šančiškė

Po talkos. Narciso FREIMANO nuotrauka

Pašnibždomis pastebuklėje

Andrius JAKUČIŪNAS

Visą samoningą gyvenimą trikau, išgirdęs ar išvydęs užrašytą teze: „Maži kasdienybės stebuklai.“ Šis nelogiskas kalbinis darinys, pasitaikas ne vien tariamai krikščioniškose esė, bet ir *supermamų* formuose, recenzijose, populiaruose žurnaluose, neišvengiamas giminių ar klasės draugų susitikimuose, kavinėse, darbe, smarkiai erzina, želdžia klausą glotniu teisuoliškumu, pripažinusiu, kad yra ne kūrėjas, bet laukėjas, naivaij ikurdinės save pastebuklėje.

Trikau ir trinku, nes tikiu, kad stebuklas apskritai negali egzistuoti kasdienybėje – ji savaimė yra tai, kame nėra, negali būti stebuklo. Todėl ji ir kasdienybė – žodis, natūraliai keliantis neigiamą konotaciją, monotonika ir nevalyvas, dveliantis kontorų sterilumu ir viesųjų tualetų chemija. Kasdienybės ir stebuklo sąvokomis apibūdinami radikaliai priešingi visą kūrinį veikiantys mechanizmai: kasdienybė yra išbandymas, vargas ir kančia (*negotium*), blogis (*malum*), tai, kas materialu, žema – kūnas, o stebuklas – Dievo pagalba pakelti tą *negotium*, išganymo viltis, dvasia, todėl susieti jų reikšmes vienoje tezėje įmanoma tik pažeminus stebuklo sąvoką – padarius ji mažą (t. y. išvis ne stebuklą). Leškoti kasdienybėje mažų stebuklų – teigtis juos ten vykstant – kraututinio naivumo arba net baisaus cinizmo apraiška, skatinanti manyti, kad stebuklų nebūna, todėl reikia juos – nesamus – išsigalvoti čia ir dabar, neva mūsų gyvenimas be jų bus nevisavertis, tučias, beprasmis... Šitaip išvis atmetama didelio stebuklo galimybė, vietoj jo mes skatinami įmatyti ką nors miele ir neva tauraus dabartyje. (Anot vienos recenzijos autorės, mažas kasdienybės stebuklas – tai „gerumas, beskleidžianti gėlę, vienišybėje šokant rudens lapas, pavasario misterija“.)

Bet ką daryti, jei rinktis nesinori? Vis dar tikiu, kad kas nors labai pasistengės ir dabartyje sugebėtų padauginti vyną ar duoną, bent jau šiu produktų nupirkštų tiek, kad užtektų visiems gausiems sugėrovams, tačiau visiškai negaliu prileisti minčius, jog tai, ką talpina savyje žodis „kasdienybė“, galėtų bent akimirkai įgauti kokią nors naują kokybę, pavadiną, prasmę. Bjauriausia, nemaloniusia kasdienybės savybė – jos

absoliutus prognozuojamumas, ištraukiant iš prognozė net ir potencialius netikėtumus, kurių skaičius taip pat ribotas, todėl ir jie prognozuojami. Ryta valydamasis dantis jau daugmaž aiškiai suvokia net tai, apie ką dieną mąstysi, ką jau kalbėti apie kokį kultūros renginį, kuris numanomas ir suvokiamas iš anksto kokia devyniasdešimčia procentų. Visgi šią akimirką nesu tikras, ar prognozuojamumas – išties neigiamas savybė; galbūt tai – vertybė, net ne mažas, o tikras stebuklas, leidžiantis mums lengvai sužinoti apie dalykus, kurių nenorėjome patirti tiesiogiai – dalykus gal ir nepatirtinus, bet tikrai konceptualius? Gal prognozuojamumas – tai kiekvieno renginio stuburas, karkasas, esmė, be kurio išvis negalėtume girtis turėti kultūrą, nes ji ir yra išgudis kurti prasmę iš nieko ir ją skleisti nieke?

Puikus pavyzdys iliustruoti prognozuojamumo fenomeną yra SMC duris atvėrusi paroda „Lietuvos dailė 2000-2010: dešimt metų“. Tai pirmoji naujo tūkstantmečio Lietuvos šiuolaikinio meno apžvalga, kurioje pristatoma daugiau nei 70 menininkų ir beveik 100 kūrinių – ir visgi beveik nieko, ko nebūt galima iš anksto numatyti ramiai geriant espresso kavinėje. Neiktė nebent tai, kad penkių parodos skyrių struktūra surukta pagal italių rašytojo Italo Calvino paskaitas apie literatūros vertybės, pirmą kartą išleistas 1988 m. esė knygoje pavadinimu „Šeši pasiūlymai ateinančiam tūkstantmečiui“, šitaip lyg ir pripažintant akivaizdžiu paradoksa – šiuolaikinis menas darosi vis panašesnis į literatūrą, o ne į dailę. Tai – „Appropriacija“ – rasto objekto ar svetimo kūrinio panaudojimas savo kūryboje; „Bendradarbiavimas“ – naujų autorystės ir bendravimo modelių paieškos; „Dokumentalumas“ – esminis menininko-tyrinėtojo kūrybos bruožas; „Fikcijos“ – suvokiamos ne kaip tiesios priešybė, o kaip tikrovės daugiskaita; „Institucinė kritika“ – tyriant jāsamas meno sistemos veikimo principus ir siūlanti naujus. Parodoje šios vertybės reiškia kūrybos strategijas, kurios keitė pastarojo dešimtmečio Lietuvos dailę, pagal jas paroda išskaidyta į penkis skyrius. (I. Calvino paskaitų turėjo būti šešios, tačiau šeštoji, padalinimui „Nuoseklumas“, taip ir liko neparašyta. Paroda taip pat neturi šio skyriaus – šitaip tarsi pa-

brėžiama, kad ji samoningai nenuosekli, todėl neverta ieškoti akivaizdesnių už formalias jungčių.)

Vaikštinėdamas po parodą išties buvau tikras, kad prognozuojamumo principas, kuris savaime išgyvendino ir be kuratorių pastangų, šicia išvis galėjo būti garsiai deklaruotas, ir tai neabejotinai būtų praplėtę parodos suvokimo erdvę. Sakau tai be ironijos, turėdamas galvoje, kad autoironija tikrai niekam nepakenkė – ir jau tikrai nebūtų pakankusi SMC, kuris kaip voverė ratė metų metus sukasi tų pačių menininkų bendruomenėje.

Tarp šios parodos darbu autorių – Jonas Mekas, Robertas Antinis, Konstantinas Bogdanas (jaunesnysis), Laura Garbšienė, Ugnius Gelguda, Žilvinas Landžbergas, Gintaras Makarevičius, Deimantas Narkevičius, Mindaugas Navakas, Šarūnas Nakas, Valdas Ozarinskas, Paulina Eglė Pukytė, Linas Rimša, Nomeda ir Gediminas Urbanai, Artūras Raila, Eglė Rakauskaitė ir daugelis kitų pavienių menininkų ir kūrybinių grupių. Visi jie – dažni svečiai šiuolaikinio meno parodose, todėl apžvalginė paroda turbūt skirta ne tiek tyrimetį jų kūrybai, kurių jau neblogai pažištame, bet jos struktūrai ivertinti – tiksliau, aiškios struktūros nebuvinimui, kuri patys kuratoriai netiesiogiai pabrėžė, nesukūrė skyriaus „Nuoseklumas“. Aišku, eidami į bet kokią bienalę, trienalę, kvadrienalę ar kitokią „-alę“ turime suvokti, kad prognozuojamumo aspektu išvengti neįmanoma iš esmės – jis yra tarsi sudėtinė tokio pobūdžio renginių dalis. Tačiau jausmu, kad bendraklasiai susirinko paminėti dešimties metų mokyklos baigimo sukaktį, neturėtų būti. Tuo labiau neturėtų kilti išpūdis, jog tai vienintelė klasė, kuri gali tokią šventę sau surengti, kad tai priklauso ne nuo mokinų noro ar pajėgumų, bet nuo direkcijos simpatijų – apie tai jau šnekėjome.

Visgi jei pastarajį dešimtmetį Šiuolaikinio meno centre nebuvo dažnas svečias, ši paroda, nepaisant klampios struktūros, jums, tikėtina, pasiodys labai įdomi, joje galėsite gana gerai apsibréžti, kas pas mus laikoma respektabiliu šiuolaikiniu menu, nors organizatoriai, matyt, tycia bandė paklaudinti žiūrovą terminuose, mat savora „šiuolaikinis menas“ šiuolaikinio meno parodos pavadinime nefigūruoja, vartojamas daug platesnis ir iškilesnis: „Lietuvos dailė“. Vis dėl-

Artūro RAILOS instalacija: 4 automobiliai, 4 spalvotos fotografijos, kiekviena 127 x 127 cm.

to nelaikau šios institucijos tokia arogantiška, kad išdrįstų laikyti savę viso vaizduojamojo Lietuvos meno vėliavnešiu, todėl norēčiau manyti pavadinimą esant kiek iroñišką, nebent toliau užsispyrėliškai būtų laikomasi nuostatos, kad skirtis tarp savokų „šiuolaikinis menas“ ir „šiuolaikinė dailė“ yra dirbtinė. Ką gi, toks požiūris išgali mas, nors jis ir negarantuoją, kad visi lankytojai bus supratę subtilią užuominą ir neaus apmaudo. Bet galbūt čia nieko blago – galbent kokį pasitenkinimą jiems išsibirs prie pat išėjimo stovintys Ž. Kempino ventiliatoriai (visada jais žavėjau), o srovėse blaškantys, bet niekuomet nenumetantys ant žemės magnetinės juostos...

Visgi parodos radimosi procese atsitiko vienas dalykas, verčiantis galvoti, kad stebuklų galgi kartais ir pasitaiko – Alytaus bienalės rengejai, kuriems šiuo metu oficialiai atstovauja tarptautinė *psicho(dvassis)darbininkų* grupė „Data Miners & Travailleurs Psychique“, atsisakė dalyvauti šiame renginyje, išdėstydami motyvus viešame laiske. Jo pradžioje cituojama Asgerio Jorno 1964 m. siusta telegrama Guggenheimio prezidentui kaip atsakymas priimti jam skirtą prizą: „EIKIT VELNIOP SUNSNUKIAI – TARPAS – ATSISAKAU PRIZO – TARPAS – NIEKADA JO NEPRAŠIAU – NETELPA I JOKIUS RĒMUS TOKS MENININKO KIŠIMAS I JŪSŲ PROPAGANDĄ – NORIU KAD VIEŠAI PAREIKŠTUMĖTE, KAD AŠ NIEKO BENDRA NETURIU SU JŪSŲ ŠLYKŠČIAIS ŽAIDIMAIS.“ Toliau laiške rašoma: „2008 m. surėngta pirmoji Alytaus bienalė siekė paneigti bienalės surengimo faktą (kaip nepagrįstai susvarbintą) bei atvirai propaguoti antibienalizaciją kaip progresyvų judėjimą, įma-

nomą ne tik politiniuose-ekonominiuose centruose, bet ir kultūrinėse dykvietais. Antroji bienalė teigė, kad bienales sėkminges gali rengti net parodose niekada nedalyvavę jauni žmonės. Trečioji bienalė siekė atvirai paneigti pačią meno prasmę, nes menas ne tik nėra būtinė, bet ir dirbtinai iškreipia socialinį gyvenimą – nepagrįstai pažemina vienas socialines grupes bei ju saskaita išaukština kitas. (...) Tai įrodė kad ir šis SMC kvietimas. Alytaus bienalė siekiamai įteisinti kaip vieną svarbiausią praėjusio dešimtmečio Lietuvos dailė formavusių faktorių, tuo tarpu lieka užmiršti šimtai dailininkų, idealo siekiui atidavę paskutinius sveikatos ir psichikos likučius. (...) Ką gali pasiūlyti bienalizacijos, galios centrui ir meno kaip institucijos devalvuotai, gavę SMC kvietimą dalyvauti dar labiau hierarchizuotoje bienalės versijoje – dekadienaleje? Ko siekia kviečianti instituciją? Idėja paprasta: jei nesugebi nugalėti priešo – susidraugau su juo.“

Galiausiai: „Gerbiami SMC strategai ir ideologai! Suprasdami Jūsų geriausius ketinimus, norime tik paklausti, ar tikrai esate išsiūlikę, kad skirdami skyrelį vienos institucijos atrinktame vaizduojamojo meno ribose besireiškiančių paskirų individų kratinyje ir pavadinindami jį „institucine kritika“, pateiksite tai, kas nors kiek atitinku ši teigini? Jūs iš karto kuriatės nugalėtojo pakylą po savo pačių statoma triumfo arką. Negi jums dar vis atrodo, kad jūsų instituciniai sprendimai turi kokią nors prasmę? Kad jais kas nors tikėjo?“

Paskutiniųjų klausimų drauge su alytiškais pašnibždomis galėtume pakartoti ir mes, jei ši valandėlė nekamuotų kitas klausimas: ar ir jo nebuvu galima prognozuoti?

Jei bijome tikrų stebuklų, jų ir nebūs.

Rugsėjo 30 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klubo (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – literatūrologė Viktorijos Daujotytės monografijos „Tragiškasis meilės laukas: Apie Sigito Gedė: iš poezijos, užrašų, refleksijų“ sutiktuves. Renginyje dalyvauja knygos autorė, literatūrologė prof. Viktorija Daujotytė, poetai Donaldas Kajokas, Aidas Marčėnas, Arnas Alisauskas ir kiti. Vakaro vedėjas – literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

Spalio 4 d., pirmadienį, 17.30 val. Aido Marčėno sukaktvinis vakaras. Dalyvauja poetas A. Marčėnas, literatūrologė prof. Viktorija Daujotytė, dr. Donata Mitaitė, dainų autorius ir atlikėjas Povilas Girdenis. Vakarą vedė literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

Spalio 6 d., trečiadienį, 17.30 val. Lidijos Simkutės autorinis vakaras. Dalyvauja poëtė L. Simkutė, literatūrologė dr. Regimantas Tamošaitis, literatūros kritikė Ramutė Dragenytė, pianistas Rytis Juškaitis.

I renginius jėjimas nemokamas. Informacija tel.: (85) 2629627; (85) 2617727; el. paštas: rasytojuklubas@aiva.lt.

RASYTOJŲ KLUBAS

2010 m. Šv. Jeronimo premija už užsienio literatūros vertimus

Šiemet vertinimo komisija – Pranas Bieliauskas, Daiva Daugirdienė, Antanas Gailius, Laimantas Jonušys, Rita Urnėžiūtė – 2010 m. Šv. Jeronimo premiją nuspredė skirti **Dianai BUČIŪTEI** už iškilusius literatūros vertimus iš prancūzų ir graikų kalbų, už meilę lietuvių kalbai ir nuoširdžią pagalbą jauniesiems vertėjams.

Laureatė bus pagerbta **rugsėjo 30 d., ketvirtadienį, 18 val.** Taikomosios dailės muziejuje (Arsenalo g. 3A, Vilnius), minint Tarptautinę

Mindaugo LUKOŠAIČIO darbas „Pasipriestinimas“. 100 piešinių ant popieriaus, kiekvienas 21 x 29,7 cm.

91-ojo kūrybinio
sezono spalio
mėnesio
repertuaras

Rugsėjo 30 d., ketvirtadienį, 18 val. premjera! Penktuoje salėje (Laisvės al. 71) – H. Ibseno „Šméklos“. Vienos dalies drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietai kainos – 40 Lt.

Spalio 1 d., penktadienį, 18 val. premjera! Penktuoje salėje (Laisvės al. 71) – Henriko Ibseno „Šméklos“. Vienos dalies drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietai kainos – 40 Lt.

Spalio 2 d., šeštadienį, 3 d., sekmadienį, 5 d., antradieni, 18 val. premjera! Ilgojoje salėje (Kešučio g. 62) – Aušros Marijos Sluckaičės „Antigone Sibire“. Vienos dalies postdrama pagal Jeano Anouilho „Antigone“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 50 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) veikia kasdien 10.30-19 val., tel. 224064. Bilietus taip pat platina *Tiketa.lt*.

Kauno kamerinis teatras

Rugsėjo 30 d., ketvirtadienį, 18 val. premjera! D. Fo, F. Rame „Viena namuose“. Monokomedija. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kainos – 20, 25 Lt.

Spalio 1 d., penktadienį, 18 val. A. Strindbergo, A. Sverlingo „Karštasis šokolas“. Švediška vakarienė artistų kavineje. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

Spalio 2 d., šeštadienį, 14 val., 18 val. premjera! R. Bradbury „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Bilietai kainos – 24, 30 Lt. Žiūrovams su pensininku pažymėjimais i 14 val. spektaklį Pagyvenusių žmonių mėnesio proga bilietai kaina – 8 Lt.

Spalio 3 d., sekmadienį, 18 val. F. Rablé „Gargantiu ir Pantagliu“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietai kainos – 40, 50 Lt.

Kauno valstybinis lėlių teatras

Rugsėjo 30 d., ketvirtadienį, 19 val. „Palėpės muzika“ savo atostogą pabaigą ir naujojo sezono pradžią kviečia paminietyti ypatingu koncertu – Kauno valstybiiniame lėlių teatre gros Domantus Razauskas su grupe. Bilietai kainos – 15, 20, 25 Lt. Bilietus platina teatro kasa ir *Tiketa.lt*.

2 d., šeštadienį, 12 val. „Princesės gimtadienis“. O. Vaildo pasakos motyvais. Nuo 5 m. Režisierius A. Stankevičius.

3 d., sekmadienį, 12 val. „Dvi padūkėlės pelytės“. Siuvėjo istorija apie dvi padūkėles pelytes ir pasipūtėlį katiną. Nuo 3 m. Režisierė E. Pliotrovská.

Spektaklių bilietai kainos – 8, 10 Lt. Teatro kasa (Laisvės al. 87A) veikia IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 221691. Bilietus taip pat platina „Bilietai pasaulis“.

2 d., šeštadienį, 18 val. „Katytė „P“. Spektaklis tik suaugusiesiems. Pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kaina – 38 Lt.

5 d., antradieni, 19 val. Tarptautinės mokytojų dienos proga – „Lauros kosmosas“. Režisierė ir pjeses autoriė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietai kaina – 32 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) veikia III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valanda prieš spektaklį, tel.: 408 470, 226 090. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Spalio 1 d., penktadienį, 18 val. Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Modestas Pitrėnas), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistai: Ona Kolobovaitė (sopranas), Liudas Mikalauskas (bosas), Artūras Anusauskas (fortepijonas). Dirigentas Modestas Pitrėnas. Programa: Vakarų kompozitorų operų arijos – George Gershwinio „Žydroji rapsodija“ (improvizacijos Artūro Anusausko), Edwardo Elgario Marsas Nr. 1 D-dur iš marsų ciklo „Pomp and Circumstance Military Marches“ orkestrui, op. 39 (Iškilimų marsas). Bilietai kainos – 10, 15, 20 Lt.

Spalio 3 d., sekmadienį, 13.00 val. Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje – koncertas, skirtas kompozitorius Algirdo Martinačio 60-ies metų jubilejui. Dalyvauja Šiaulių valstybinis kamerinis choras „Polifonija“ (meno vadovas ir dirigentas Gediminas Ramanauskas), kompozitorius A. Martinaitis. Programoje – A. Martinaičio kūrinių chorai. Iėjimas nemokamas.

Spalio 3 d., sekmadienį, 17 val. Italų dainos. Baltijos gitarų kvartetas: Saulius S. Lipčius, Sergej Krinicius, Chris Ruebens, Zigmantas Čepulėnas. Solistas Edmundas Seilius (tenoras). Programoje: S. d'Esposito Anema E Core, Falvo Dicimento cello viuie, Enrico Toselli Rimpianto, Salvatore Cardillo Core'ngrato. Bilietai kainos – 10, 20, 30 Lt.

Filharmonijos kasa veikia II-VII 14-18 val. Informacija tel. 20 04 78, el. p.: info@kaunofilharmonija.lt.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

Spalio 1 d., penktadienį, spalio 6 d., trečadienį, 18 val. premjera! Johann Strauss „Vienos kraujas“. Triju veiksmu operetė. Atnaujinimo režisierius Gediminas Maciulevičius, dirigentas Virgilijus Visockis, atnaujinimo dailininkė Marta Vosylitė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

Spalio 2 d., šeštadienį, 18 val. John Kander, Fred Ebb, Joe Masteroff „Kabaretas“. Triju dalių miuziklas. Muzikinis vadovas Petras Geniūnas, režisierius Aidas Girotis, dirigentas Julius Geniūnas, choreografas Andrius Kurienius, kostiumų dailininkė Vilma Galeckaitė-Dabkienė, scenografe Laura Luišaitytė, choremeisterė Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Vaidina ryškiausiai Lietuvos aktoriai ir Kauno muzikinės scenos artistai: A. Kurienius, V. Streiča, E. Kliučiūtė, G. Maciulevičius, R. Zaikauskaitė, T. Ladiga, R. Baranauskas, D. Vébra, J. Janušaitė. Bilietai kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

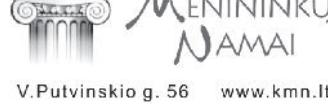
Spalio 3 d., sekmadienį, 12 val. Tomo Kutavičiaus, Violetos Palčinskaitės „Nykytakas Nosis“. Dviejų dalių opera jaunimui. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Virginija Idzelytė, choreografas Andrius Kurienius, choremeisteriai R. Tilvikas, R. Vaitkevičiūtė. Dainuoją: K. Alčauskis, S. Martinaitytė, Ž. Lamauškienė, E. Bavikinas, L. Mikalauskas, R. Preikšaitė, D. Vébra. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

Spalio 3 d., sekmadienį, 18 val. Leo Fall „Madam Pompadur“. Dviejų dalių operetė. Režisierius ir choreografas Andželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marijus Jacobinis, kostiumų ir grima dailininkas Juozas Statkevičius. Pagrindinius vaidinius atlieka: R. Tallat-Kelpšaitė, G. Pečkytė, Ž. Voronovas, M. Zimkus, Ž. Lamauškienė, T. Ladiga, E. Leskauskas, D. Vébra, M. Rekys. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

Kasa (Laisvės al. 91) veikia 11-14, 14.45-18 val., poilsio diena pirmadienis. Informacija tel. 200933.

Spalio 2 d., šeštadienį, spa-lio 3 d., sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karų muziejaus so- dalyje – varpu muzikos koncer- tas „Nemirstantys“ The Beatles“ motyvai“. Kariljonu skambins Giedrius Kuprevičius.

V. Putvinskio g. 56 www.kmn.lt

Spalio 5 d., antradieni, 17 val. Kauno menininkų namuose – tautodailininkės Birutės Viršilaitės vytiinių juostų parodos atidarymas. Paroda veiks iki spalio 29 d. Iėjimas nemokamas.

Spalio 6 d., trečadienį, 18 val. Kauno menininkų namuose – kompozitorius V. Klovos opera „Žalgiris“ (koncertinis atlirkimas). Dainuojai žinomi Lietuvoje ir užsienyje dainininkai. Kunigaikštėnė Ona – Sabina Martinaitė, Kunigaikštis Vytautas – Andrius Apšega, Motina – Erika Grigitytė, Vytauto sūnus Dainius – Egidijus Bavikinas, Vytauto sūnus Sviedrys – Mantas Gacevičius, Gunaras – Liudas Mikalauskas. Taip pat dalyvauja Ieva Goleckytė, Mangirdas Dabkus, Jomantė Šležaitė, Žygimantas Galinis ir Viktorija Veršinina. Koncertmeisterė – Audronė Eitmanavičiūtė. Bilietai kaina – 15 Lt. Studentams ir moksleiviams – 10 Lt. Pensininkams – iėjimas nemokamas.

Spalio 7 d., ketvirtadienį, 17 val. Kauno menininkų namuose – dailininkės-keramikės Renės Kristinos Klemkaitės-Gabdauskienės darbų parodos atidarymas. Paroda veiks iki spalio 29 d. Iėjimas nemokamas.

Bilietai galima išsigerti Kauno menininkų namų Muzų svetainėje (I a., I-IV 10-13 val., 14-17 val., V 10-13 val., 14-16 val.), taip pat visose *Tiketa* kasoose. Informacija tel. 223144.

V Tarptautinis rusų kultūros ir meno festivalis Kaune

Rugsėjo 30 d., ketvirtadienį, 16 val. M. Dobužinskio rusų kultūros centre (V. Krėvės pr. 54) – seminaras-praktikumas „Padovanok sau lėle“.

Spalio 2 d., šeštadienį, 12 val. M. Dobužinskio rusų kultūros centre – fotografijų paroda „Lietuvos sentikių cerkvei 300 metų“ ir knygos „Baltijos salių ir Lenkijos sentikių kultūra“ pristatymas.

Spalio 8 d., penktadienį, 17 val. Kauno igulos karininkų ramoje (A. Mickevičiaus g. 19) – tarptautinių konkursų ir festivalių laureato, folklorinio ansamblio „Rosiči“ (Rusija) koncertas „Mūsų širdžių melodijos“.

Spalio 15 d., penktadienį, 16 val. M. Dobužinskio rusų kultūros centre – tarptautinė dailininkų paroda „Miesto peizažas“, skirta M. Dobužinskio 135-osioms gimimo metinėms paminėti.

Spalio 22 d., penktadienį, 17 val. Kauno igulos karininkų ramoje – Rusijos liaudies artisto Valerijaus Alijevo koncertas „Romanso magija“.

Spalio 27 d., trečadienį, 16 val. M. Dobužinskio rusų kultūros centre – tarptautinė dailininkų ekslibrisų paroda, skirta M. Dobužinskio ir M. K. Čiurlionio 135-osioms gimimo metinėms paminėti.

Spalio 28 d., ketvirtadienį, 16 val. M. Dobužinskio rusų kultūros centre – tarptautinių konkursų laureato art-dueto muzikinis pasirodymas vaikams „Saulė, lietus ir vaivorykštė“ (Rusija).

Spalio 29 d., penktadienį, 17 val. Kauno igulos karininkų ramoje – tarptautinių konkursų ir festivalių laureato art-dueto „Tu ir aš“ (Rusija) koncertas.

Renginiai nemokami. Informacija tel. 313039.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžiškės – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė – Aurina Venislovaitė – tel. (8-37) 322244

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas –

Donaldas Kajokas (KAUKO LAIPTAI) – tel. (8-37) 322251

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorija Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266

Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakutčiūnas – tel. (8-611) 98945 el. paštas: jakutciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra – Valdemaras Kukulas, Erika Drungytė; fotografija – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakienė; kinas – Gediminas Jankauskas.

Fotografai: Zenonas Baltrušis, Narcizas Freimanas.

Stilištė – Lina Navickaitė – tel. (8-37) 322251

Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Rugsėjo 30 d., ket- virtadienį, 18 val. Kau- no kultūros centre „Tau- tos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kešučio g. 1) – solinis Ali- nos Orlovo koncertas. Bili- etų kainos – 20, 30 Lt. Bilietus

platina „Bilietu pasaulis“. Renginio dieną, likus 2 val. iki koncerto, bilietu bus galima išsigerti i Kauno kultūros centre. **Spalio 1 d., penktadienį, 14 val.** koncertas, skirtas Tarptautinei pagyvenusių žmonių dienai. Dalyvaus vaikų dainos ir šokių teatras „Vaidilutė“ (vadovas Edmundas Alseika) bei Lietuvos pensininkų sajungos Kauno bendrijos liaudiškos muzikos ansamblis „Bočiai“. I

Kauno karuselė

Kino desantas Kaune – jau spalio 1-aja

Visai netrukus Kaune į kino salės leisis tikras kino desantas. Ši kartą jis miestą žada okupuoti daug gausėnėmis pajėgomis nei ankstesniais metais: geriausi filmai, pasaulinio garso režisieriai ir kritikai, kino pramonės atstovai ir net filmų herojai. Festivalis auga, ir labai pastebimai. Organizatoriai žada, kad spalį Kaunas taps tikra kino sostine. Skamba gana keistai, kai galvojame apie miestą, kuriamo šiuo metu nėra né vieno *tikro* kino teatro. Bet kas žino...

„Festivalyje su savo filmais sužindins ne tik legendinis vengrų režisierius Bela Tarras, besisvečiuojantis Kaune spalio 8-11 d. Jauniosios kartos režisierius iš Italijos Pietro Marcello, su kurio kūryba festivalio žiūrovai jau pažįstami, pristatys naujausią savo filmą „Vilko nas-

rai“, apdovanotą Berlyno kino festivalyje, o suomių režisierė Saara Cantell – jautrią dramą „Širdies dūžiai“, išskirtą Vokietijos Liubeko ir Portugalijos „Festro“ kino festivaliuose, – pasakojo Kauno kino festivalio direktorė Ilona Jurkonytė.

Šiais metais bus pastebėti ir Lietuvos režisieriai, kurie, niekam ne paslaptis, dažnai mažiau pažįstami nei kitų šalių. Pavyzdžiu, eksperimentinės dokumentikos autorius Deimanto Narkevičiaus darbai Kaune bus rodomi pirmą kartą, jis pri- statys savo kūrybos retrospektivą. Dokumentininkai Julija ir Rimantas Gruodžiai susitiks su festivalyje demonstruojamo jų režisuoto geriausio šiu metų lietuviško dokumentinio filmo „Upė“ žiūrovais.

Festivalio pradžią pradžia – Šarūnas Bartas, kuris spalio 1 d. pri-

statys atidarymo filmą „Eurazijos aborigenai“, išrinktą geriausiu šiu metų Lietuvos filmu. „Dėsninga, kad „Eurazijos aborigenai“ Lietuvos žiūrovams pristatomas Kaune. Š. Bartas savo kino karjerą pradėjo būtent šiame mieste. Kauno „Bango“ kino studijos vadovu jis tapo būdamas 19 metų, čia gimė pirmieji jo kino bandymai“, – teigė filmo produserė Jurga Dikčiuniénė.

Tie, kuriems rūpi kino vertinimo kriterijai, kviečiami susitikti su garsiu kino kritiku, Maskvos kino festivalio programos sudarytoju Kiriliu Razlogovu, jis festivalyje kalbės apie kino kritikos reikšmę.

Na, kritikai kritikais, tačiau kino herojai realybėje sutinkami daug rečiau. O Kaune vienas toks žada apsilankyti. Danielis Chanochas iš Izraelio supažindins su dokumen-

tinu filmu „Pica Aušvise“, kuriamė fiksuojama jo paties kelionė į skaudžią praeitį – nacių koncentracijos stovyklas; jų D. Chanochas vaikystėje išgyveno net penkias. D. Chanochas gimė ir iki aštuneriu metų augo Kaune, Rotušės aikštėje. Todėl ir jam pačiam tai bus kelionė į prisiminimus.

Kas dabar žino, kad 1984 m. sukurta Aleksandro Zaharovo filmas „Nematomas žmogus“ buvo filmuojamas Lietuvoje, daugelis svarbiausių jo scenų – Kauno senamiestyje? Kartu su aktoriu Romualdu Ramanauskui, filme atlikusiu vieną pagrindinių vaidmenų, šis faktas bus pagerbtas specialiu performansu „Monumentas nematomam žmogui“ Kauno Santakojė. Ateikite pamatyti to, kas nematoma.

JAV kino pramonės atstovės, Fi-

ladelfijos kino biuro generalinės direktrės Sharon Pinkenson vizitas vyks aukščiausiu lygiu. Ji ne tik pri- statys JAV režisierės Tanyos Hamilton filmą „Nakties pavojai“, bet ir aptars galimas bendradarbiavimo galimybes su Lietuvos atstovais. JAV ambasadas Lietuvoje, su kuria bendradarbiaujant organizuoja mas Sh. Pinkenson vizitas, atstovas Danielis Spokojny sakė: „JAV ambasada nori ne tik pristatyti kino meno kūrinius, bet ir padėti Lietuvos kino industrijai įgauti pagreitį, atkreipti dėmesį į ekonominį aspektą.“

Kaip nepaskėsti kino filmų jūroje, kiekvienam tekė sugalvoti pačiam. Tai, žinoma, sunku, tačiau 125 filmų bent jau suskirstyti į programas: „Platus kampas“, „Tapatumas“, „Muzika, keičianti pasauly“, „Visos mūzos“, pačių įvairiausiu animacinių ir trumpametražių filmų programos. Žodžiu, bus visko ir labai daug. Pagaliau ir Kaune galėsiame pažiūrėti tikro kino.

Parengė

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Anglas ligonis“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, spalio 5 d., Kitokio kino klube bus rodoma melodrama „Anglas ligonis“, sukurta pagal Michaelo Ondaatje romaną. Šis filmas susišlavė net devynis pagrindinius „Oskarus“, o prancūzų aktorė Juliette Binoche už vaidybą Berlyno kino festivalyje buvo apdovanota „Sidabro lokiu“. Ypatingo dėmesio „Anglas ligonis“ sulaukė ne tik už profesinį meistriškumą, bet dar ir todėl, kad filmas tiesiog pritapo prie XX a. paskutiniaisiais metais besiformavusios „neoromantizmo“ mados ir puikiai atitiko amžiną žomo-

nijos norą kine regeti gražius heroinus ir aistringą meilę.

Ir mūsų skaitytojams gerai žinomas knygos autorius M. Ondaatje taip apibréžia pagrindinį romano veikėją: „Anglas ligonis – pats mīsingiausias romano personažas – apdujės nuo morfijaus, kamuojamas dykumos ilgesio, tolydžio klejodanties apie pragaištingą meilę moteriai, sutiktai Kaire karo išvakarėse. Kas jis iš tikrujų? Mokslininkas? Nuotykių ieškotojas? Vokiečių šnipas?“

Rašytojas (o vėliau ir filmo autoriai) visokiai būdais stengiasi savo kūriniui suteikti kuo daugiau pa-

slaptingumo ir metafizinės miglos, mistikuodami kai kuriuos gerai žinomus istorinius faktus apie vengrų grafą Laslą de Almasį. Filme jis vadinas tikruoju vardu, bet jo biografija neatpažistamai perkuria ma. Priekaištanti už tai beprasmiška. Juk vaidybinis filmas nėra dokumentinė apybraiža.

Ketvirtojo dešimtmecio pabaigoje vengrų grafas L. de Almasis su britų kartografais išvyko į kelionę po Afriką. Jos metu įsiplieks aistrangas meilės romanas, o kai kils karas, britai palaikys grafą... nacių šnipu.

Nors režisieriui Anthony’ui Minghellai pavyko suburti puikią aktorių komandą (J. Binoche, Kristin Scott Thomas, Willemes Dafoe, Colinas Firthas), „Anglas ligonis“ yra tikras Ralpho Fienneso benefisas, ilgam nulémės romantišką šio britų aktoriaus amplia.

vieta Žemėje, į kurią retsykiais iškeliauja laimingi loterijos laimėtojai. Dauguma net nesužino, kad šiam ekologiniame rezerve yu laukia visai ne rojus, o liūdnas „atsarginių dalių“ tiekėjo vaidmuo. Mat visi bazės gyventojai tėra Saloje gyvenančių žmonių klonai, laukiantys, kada jų organų prireiks „aukštinesnės rases“ seimininkams.

Vaisi kitaip fantazuja „Miego mokslo“ (sekmadienis, 22.15 val., Lietuvos ryto TV) kūrėjai. Ir tai suprantama, juk filmą kūrė garsusis kino svajotojas Michelis Gondry. Hiperaktiviai vaizduotei ir menine siela pasižymintis Stefanas dar vaikytėje susikūrė svajonių pasaulį. Mirus tėvui, iš Meksikos jis persikelia į Paryžių, ten gyvenanti motina suranda jam gerai mokamą darbą reklamos agentūroje. Tačiau su kiekviena diena Stefanui naujosios pareigos kelia vis didesni nuoboduliai, tad jis vėl panaudė išvajones.

Filmas „Potvynių princas“ (sekmadienis, 1.15 val., TV3) atvers skaudžių išgyvenimų kupinos praeities naštą. Pietų Karolinoje gyvenantis anglų kalbos mokytojas ir futbolo komandos treneris Tomas Vingo (aktorius Nickas Nolte) išgyvena krizę. Jis neteko darbo, o ir šeimoje jaučiamas susvetimėjimo šaltis. Bet bėda, kaip sakoma, viena nevaikšto. Iš motinos Tomas gauna žinią, kad jo sesuo dyvynė Savana, kadaise palikusi namus ir panorusi tapti rašytoja, bandė nusižudyti. Psichoanalitikė Sjuzen Liovenštein (jā vaidina filmą režisavusi Barbra Streisand) nori atkurti kai kurias Vingu šeimos praeities detalius, kurios galbūt padės suvokti tokį desperatišką Savanos poelgi. Paaiškėja ir kai kurios negyjančios Tomo dvasinės žaizdos.

Savaitgalis prie televizoriaus

Tikri ir miego mokslo pagimdyti košmarai

Gediminas JANKAUSKAS

Laukdami dabar Lietuvoje aktyviai reklamuojamo naujojo „Tado Blinds“ pasiromy, galime susipažinti su tolimoje Australijoje iš kartos į kartą perduodamais pasakojimais apie bebaimį „razbaininką“ Nedą Kelį. Europa ir Amerika apie jį sužinojo 1970 m., kai Didžiojoje Britanijoje sukur tame filmے ši herojai suvaidino „rolingas“ Mickas Jaggeris.

Kur kas naujesnėje režisieriaus Gregoro Jordano versijoje „Nedą Kelį gauja“ (penktadienis, 21.00 val., BTV) Australijos kontinente garsu sveto lygintoją suvaidino anksti mięs aktorius Heathas Ledgeris. Iš slidų muzikaltelio kelią dar nesulaukus pilnametystės vaikiną pastumėjo socialinių konfliktų. Jo tévus, imigrantus iš Airijos, Australijoje pasitiko skurdas, vietinių gyventojų neapykanta ir valdininkų savivalė. Gindamas savo šeimos garbę šešiolikmetis Nedoras Kelis patenka į kalėjimą, tačiau ilgai čia neužsibūna. Pabėgęs į laisvę jis suburia tikrą Kelio gaujų į kartu su jaunesniuoju broliu Denu bei dviejų draugais ima plėsti aplinkinių miestelių bankus.

Penktadienio naktis žada kraupius košmarus, nes LNK vėl rodė „Švytėjimą“ (1.05 val., LNK). Tai bene geriausia Stepheno Kingo romano ekrанизacija, si kartą skirta visai ne mistinėms pabaicos, bet vienos beprotišbės istorijai. Į nuošalų kalnų kurortą su žmona ir mažamečiu sūnumi atvyksta rašytojas Džekas Toransas (aktorius Jackas Nicholsas), ketinančių čia praleisti žiemą, pasargauti viešbutyje ir galbūt parašyti naują knygą. Jau pirmąją viešagę dieną Toransas išgirsta keistas užuominas apie šioje vietoje įvykusius košmarus, o netrukus prasideda protu nesuvokiamai dalykai, kurie pamažu stumia Džeką į beprotišbės nasrus.

Viename iš retų savo interviu S. Kubrickas taip kalbėjo apie šį filmą: „Ar pasakojama istorija yra pats svarbiausias filmo elementas, ar ji yra tik priemonė sukurti malonumą ir reguliuoti susidomėjimą, ar tikrasis menininko rūpestis neturi susitelkti vien tik ties forma? Aš nežinau atsakymų.“

Komedijos „Ko nori moterys?“ (šeštadienis, 22.30 val., TV3) autoriai intriguojia tuo, kad žino būdą, kaip išsnukštinti slapčiausias mo-

terų mintis. Po vieno gana banalaus sukėlimo (tik nereikšmingus epizodus, o debiutavo suvius pornografiniame filme „Kitės ir Stiudo vakarėlis“ (1970 m.), po kurio jam ilgam priliupo Itališko eržilo pravardė. Supratęs, iš kokias pinkles pakliuva, ambičingas jaunuolis ryžosi realizuoti svarbiausią amerikietišką priesaką „Sukurk save pats“ ir si tikslą pasiekė. Sulaukęs net 10 nominacijų „Oskarui“ ir pripažintas geriausiu 1976 m. filme, „Rokis“ pasakoją apie italių emigrantų palikuonį Rokį Balboa, kuriam kartą likimas lémė ringe susikauti su JAV bokscampionu.

Fantastinis veiksmo trileris „Sala“ (sekmadienis, 21.30 val., LNK) primena apie žmonių klonavimo perspektyvų pavojus. Filmo veiksmas yra išvystytas XXI a. viduryje. Linkolnas-Šeštasis-Aidas (aktorius Ewanas McGregoras) kartu su kitais žemiskajų armagedoną išgyvenusiais žmonėmis dienas leidžia požeminiame bunkeryje, panašiame į steilių roju – idealiai sveiko gyvenimo oazę. Šios utopinės bazės gyventojai laukia tik vieno – kad juos greičiau perkeltų į Salą. Taip vadinama vienintelė neužkrėsta